

Een
échte
betrokken
bouwpartner

ESG-rapport

2023

camino

Een échte
betrokken
bouwpartner

ESG-rapport 2023

**INNOVATIEVE
WOONOPLOSSINGEN** 6

- Over Camino 8
- Nieuwe CEO 10
- Kerncijfers 12
- Onze activiteiten 14
- Onze purpose 16
- Bewuste organisatie 18
- Onze waarden 19
- Camino mijlpalen 21

**WAAR WE
HET VERSCHIL MAKEN** 22

E – Environment – (Milieu) 26

- eMissie 0 26
- Biodiversiteit en water 36
- Circulair denken 46

S – Social – (Sociaal en maatschappij) 50

- Camino College 50
- Veilig, gezond en inclusief 56

G – Governance – (Goed bestuur) 62

- Juridische structuur 62
- Bestuursstructuur 62
- Raad van bestuur 63
- Dagelijks bestuur 64
- Code of conduct - Gedragscode 65
- Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers 65
- ESG leiderschap 65
- Verantwoordelijkheden ESG 66
- Een strategie maak je samen 67

**DE BOUWSTENEN
VOOR DIT VERSLAG** 68

Context duurzaam ondernemen 70

- Risico's en kansen 70
- Impact op mens en milieu 72
- Waardeketen 74
- Materialiteitsmatrix 76
- Onze stakeholders 78
- Samenwerkingen 81

Verklaringen 82

- Algemene verklaringen 82
- Environment – Social – Governance 84

Over dit verslag 110

voorwoord

We blikken in dit verslag terug op 2023, voor Camino **een jaar in volle transformatie.**

Samen hebben we de strategische lijnen uitgezet tijdens de strategische dagen in november. De bouwsector bevindt zich in woelige wateren en dat heeft ook een impact op ons. Toch bouwen we verder aan onze **langetermijnstrategie** en blijven we aandacht houden voor thema's zoals duurzaamheid. Zo leggen we een stevige basis voor de komende jaren.

We stroomlijnden **onze activiteiten in zes pijlers: Sociaal, Renovatie, Projectontwikkeling, Energie, Afwerking en Patrimonium** en stelden scherp wat we willen bereiken als organisatie en hoe we dat willen doen.

We verwelkomden een **nieuwe CEO** en de eerste telg van de **derde generatie** in ons familiebedrijf. Zij brengen een **frisse wind** die ons ongetwijfeld zal helpen om de **uitdagingen op de markt** aan te pakken.

Tegelijk blijven we ook dicht bij onszelf: **residentieel vastgoed** met oog op een gezonde bedrijfsvoering én **met een hoger maatschappelijk doel.** Deze twee pijlers combineren, vergt dat we een **bewuste organisatie** en een **betrokken bouwpartner** zijn voor alle partijen.

We gingen in 2023 niet alleen aan de slag met onze economische doelstellingen. We berekenden ook onze **broeikasgasemissies**. Deze informatie zal ons helpen onze uitstoot in de komende jaren te verminderen. Ten slotte werd het **eerste Toontjeshuis** afgewerkt, een belangrijke stap in onze ambitie om meer kwalitatief zorgwonen te realiseren.

In dit verslag vind je nog meer mooie verhalen. We nodigen je uit om ze te ontdekken. Ondertussen engageren wij ons om Camino verder te laten groeien en zo onze **positieve impact te vergroten.**

p 67

p 14

p 10

p 70

p 18

p 28

Claudia en Joost Callens: Bestuurders Camino →

DEEL **1**

INNOVATIEVE
WOON-
OPLOSSINGEN

“ Een frisse wind om uitdagingen op de markt aan te pakken.

Over Camino

Camino is een **ondernemend familiebedrijf** dat sinds 1967 onder leiding van de familie Callens gestaag uitgegroeid is tot een vaste waarde in het Belgische vastgoedlandschap met een herkenbare identiteit. Door nieuwe entiteiten te creëren, in start-ups te investeren en door acquisities, met telkens een duidelijke **focus op woonoplossingen voor diverse doelgroepen**, groeide Camino de laatste vijftien jaar sterk in omvang en activiteiten.

Onder leiding van oprichter Jacques Callens lag de focus op residentiële woningbouw en werden onder de merknaam Durabrik kant-en-klaare woningen en appartementen verkocht. Jacques' kinderen Joost en Claudia startten met de uitbreiding van de activiteiten nadat ze in 2008 samen met een aantal medewerkers een 'Camino'-pelgrimstocht ondernamen.

“ Als gezonde organisatie op lange termijn een positieve impact te hebben op de maatschappij.

Daar werden na zelfreflectie en gezamenlijk overleg de krijtlijnen voor de toekomst uitgezet: het uitbouwen van een mensgerichte organisatie die elke medewerker de kracht geeft om zich te ontwikkelen en leiderschap op te nemen, en de diversificatie van activiteiten om met een brede basis sterk te staan als overkoepelend bedrijf. **Verbinding en bewust leiderschap** zijn daarbij kernelementen van het Camino-DNA.

Het resultaat van deze transformatie zien we vandaag. Naast **projectontwikkeling** van woningen en appartementen hebben we ook expertise in het realiseren van **sociale huisvesting, toekomstgericht renoveren, het vakkundig plaatsen van duurzame technische installaties en afwerking**. Dit maakt dat we vandaag sterker staan als bedrijf, terwijl we trouw bleven aan onze oorsprong: **de residentiële bouwsector**.

Camino heeft naast bouwen ook de diepgewortelde overtuiging om **zich in te zetten voor mens en milieu**. Naast de bedrijfsopbrengsten, bewaken we ook de belangen van de maatschappij. Het is ons doel om als gezonde organisatie op lange termijn een positieve impact te hebben op de maatschappij.

Nieuwe CEO

Na 20 jaar heeft Joost Callens de fakkel doorgegeven aan **Geert Pauwels** als nieuwe CEO van de Camino Group.

Joost zal zich in de toekomst focussen op het bestendigen van de huidige participaties en het zoeken naar nieuwe, op de uitbouw van de Raad van Bestuur en op het sociaal impactfonds 'Toontjeshuizen'.

Hij gaf het roer niet van de ene op de andere dag integraal door aan Geert. In 2023 bestuurden ze de Camino Group in tandem. In januari 2024 gaf Joost de operationele leiding van de groep uit handen en werd hij voorzitter van de Raad van Bestuur.

“ We hebben intern heel wat bekwame mensen die zeer goed zijn in hun job. Het was daarom een logische keuze om een externe CEO aan te stellen met heel wat ervaring binnen andere grote Belgische bedrijven. Zo kan hij samen met onze mensen fris en onbevangen kijken naar hoe we als organisatie de komende jaren verder kunnen groeien.

Joost Callens

“ Ik vind het een eer om de Camino Group te mogen leiden. Het bedrijf heeft een duurzame visie, niet alleen op ecologisch, maar ook op sociaal vlak, wat voor mij cruciaal is. Daarnaast is het onder leiding van Joost een bijzonder menselijke en waardengedreven onderneming geworden, en dat is fantastisch om te zien. Het is mijn bedoeling om met het voltallige team het potentieel van deze groep nog verder uit te bouwen. Dit alles met de nodige aandacht voor het menselijk aspect.

Geert Pauwels

← Joost Callens en Geert Pauwels

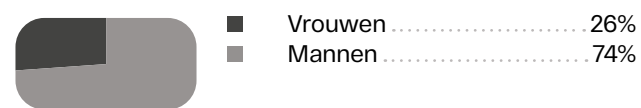

Kerncijfers | 2023

321

Medewerkers

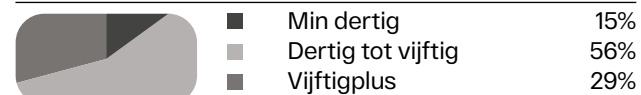
GENDER

FUNCTIE

LEEFTIJDSGROEP

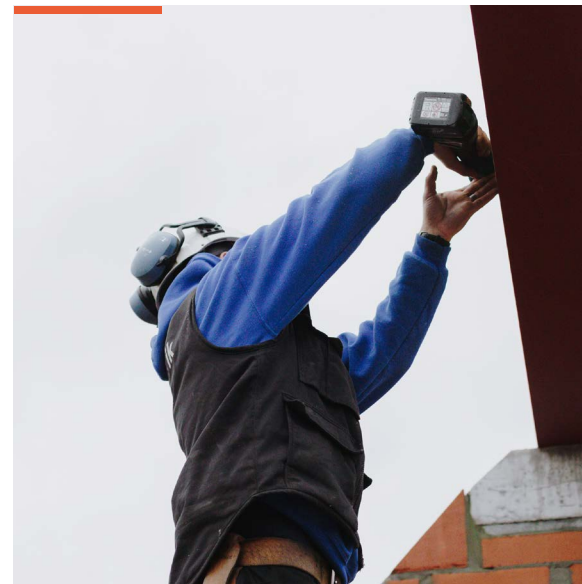

FUNCTIE - GENDER

107

Nieuwe collega's

311

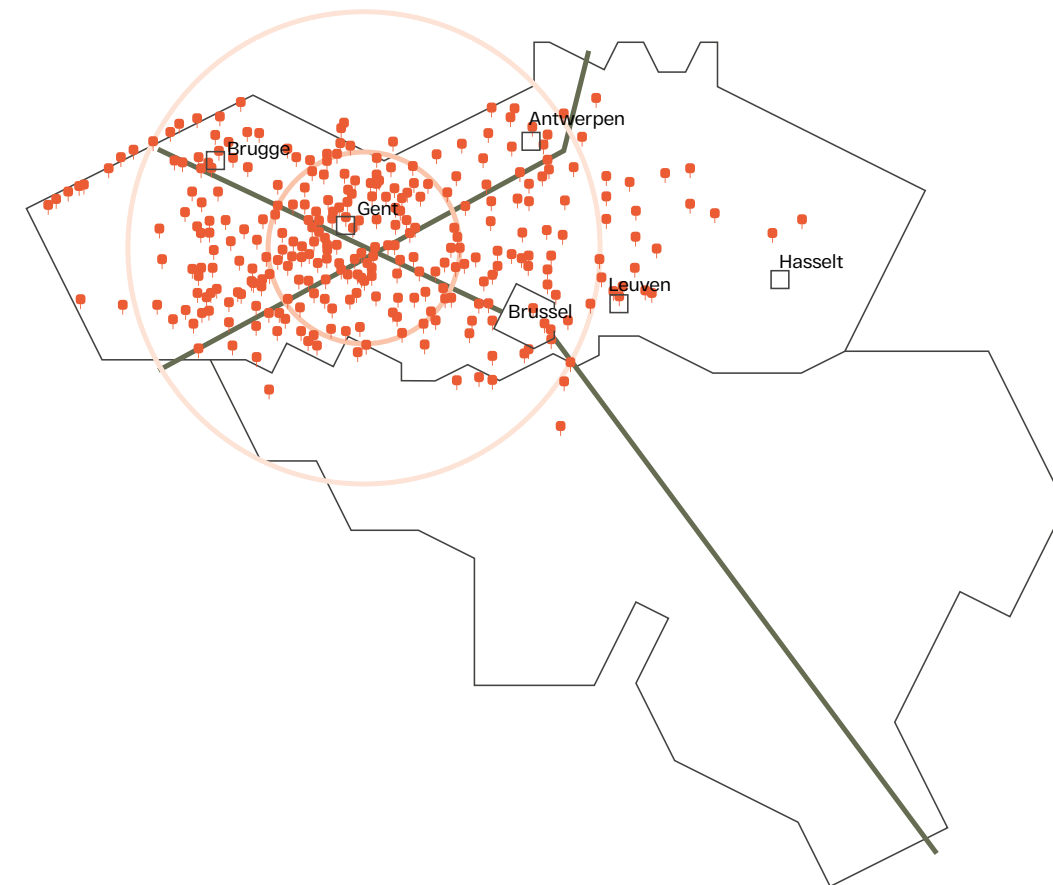
Werfgemeentes

1322

Projecten

127

Miljoen euro omzet

Onze activiteiten

Projectontwikkeling

We ontwikkelen **toonaangevende projecten** waarin aandacht is voor groene ruimte, water, mobiliteit en veranderende woonbehoeftes. We focussen op **kwalitatief en duurzaam bouwen** op een daarvoor geschikte plaats **met respect voor maatschappelijke behoeftes**. We creëren met onze visie een **aangename plek om te leven**.

Grondontwikkeling koopt projectsites aan, die ze ontwikkelt met aandacht voor voorzieningen, mobiliteit en duurzaamheid.

Durabrik bouwt instaplare huizen en appartementen op eigen projectsites.

Istoir geeft een nieuwe bestemming aan authentieke sites en historische panden en ontwikkelt deze tot kwaliteitsvolle woonprojecten met een uniek karakter.

Miix* creëert binnenstedelijke projecten met gemengde functies.

Renovatie

We renoveren bestaande panden **kwalitatief en energetisch**. We creëren een aangename thuis die voldoet aan **hedendaags wooncomfort** en beantwoordt aan de **energienormen**.

Victor heeft een brede expertise in totaalrenovaties en voert deze uit op maat van de klant.

Sociaal

We bieden een **kwalitatieve, aangename en energiezuinige thuis aan kwetsbare profielen**. We zijn een bouwpartner voor huisvestingsmaatschappijen en zorgpartners door onze **efficiënte, kwalitatieve en innovatieve aanpak**.

Durabrik Sociaal is gespecialiseerd in de ontwikkeling van sociale woningbouw en zorggerelateerd vastgoed.

Toontjeshuis* bouwt een thuis voor jongeren met een beperking om in een kleine gemeenschap zelfstandig te kunnen wonen.

Energie

We specialiseren ons in **energiezuinige, fossielvrije technieken, hernieuwbare energie en energiemanagementsystemen**. We **adviseren over optimale technische/energetische installaties** in residentiële omgevingen met **grote energie-efficiëntie** als resultaat.

Ecopuur is een installatiebedrijf voor energie-, water- en luchttechnieken. Ecopuur ontwerpt voor elke klant een totaaloplossing en zet daarbij volop in op hernieuwbare energie.

Homate* staat in voor elektriciteitswerken, energieoplossingen en op maat gemaakte domotica-systemen voor een slimme thuis.

Afwerking

We zetten de puntjes op de i met een kwalitatieve afwerking, en zorgen voor een kloppend totaalplaatje.

Ebenti is een schrijnwerkerij voor interieurwerk op maat.

Fyxt verzorgt alle afbouwwerken nadat de werken water- en winddicht zijn.

Veisters plaatst hoogwaardig buitenschrijnwerk in pvc, aluminium of hout.

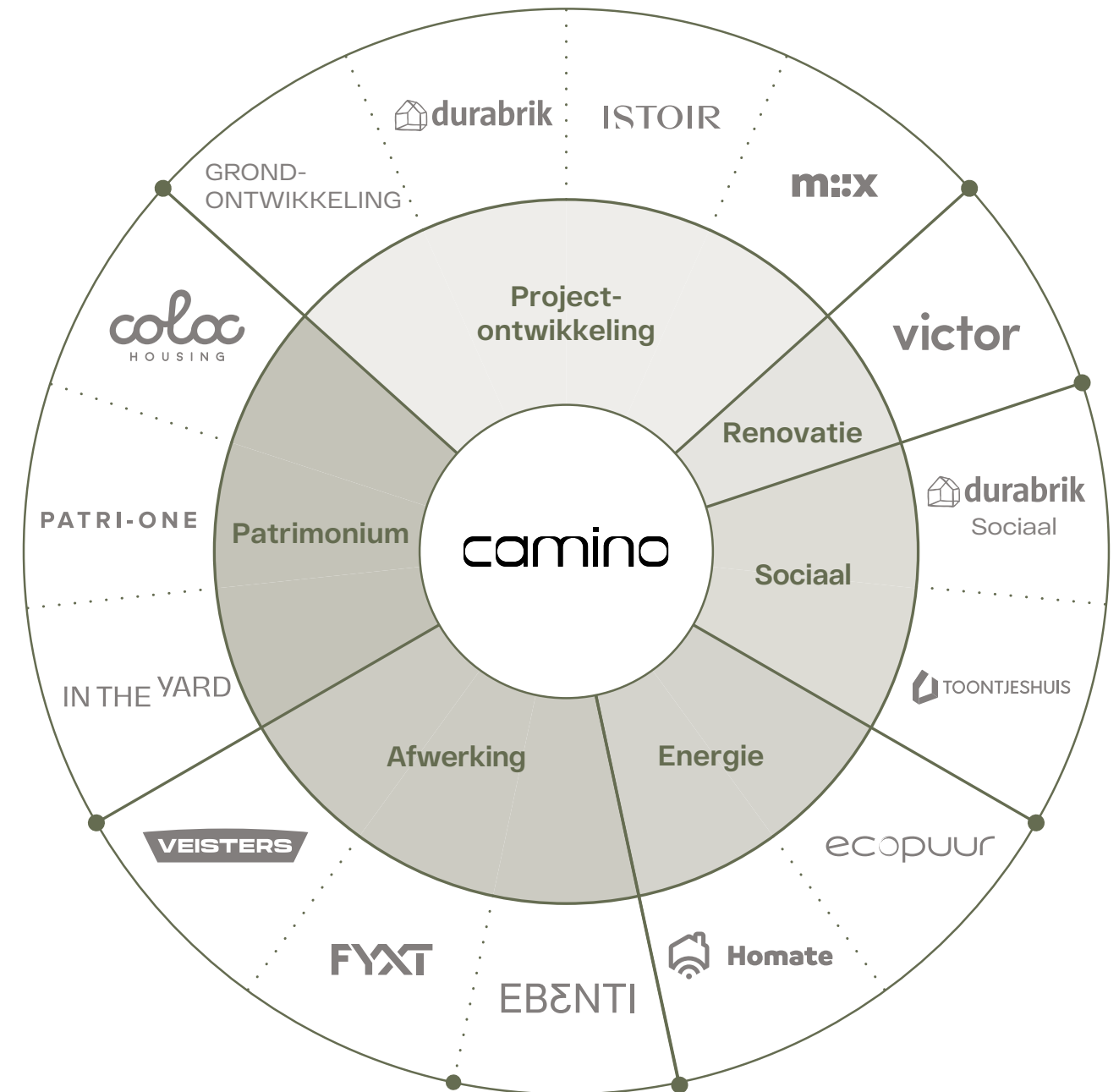
Patrimonium

We verhuren en beheren eigen panden.

In The Yard is een businesscenter met kantoorruimtes, een event space en meeting rooms. Duurzaamheid en wellbeing vormen de rode draad in dit ontmoetingscentrum waar verbinding centraal staat.

Patri-One verhuurt nieuwbouwwoningen en –appartementen en zorgt voor het beheer.

Coloc Housing* ontwikkelt en verhuurt woonruimte in co-living panden in grotere steden van Vlaanderen en in Brussel.

*In deze entiteiten heeft Camino een aandeel maar geen operationele controle

Onze purpose

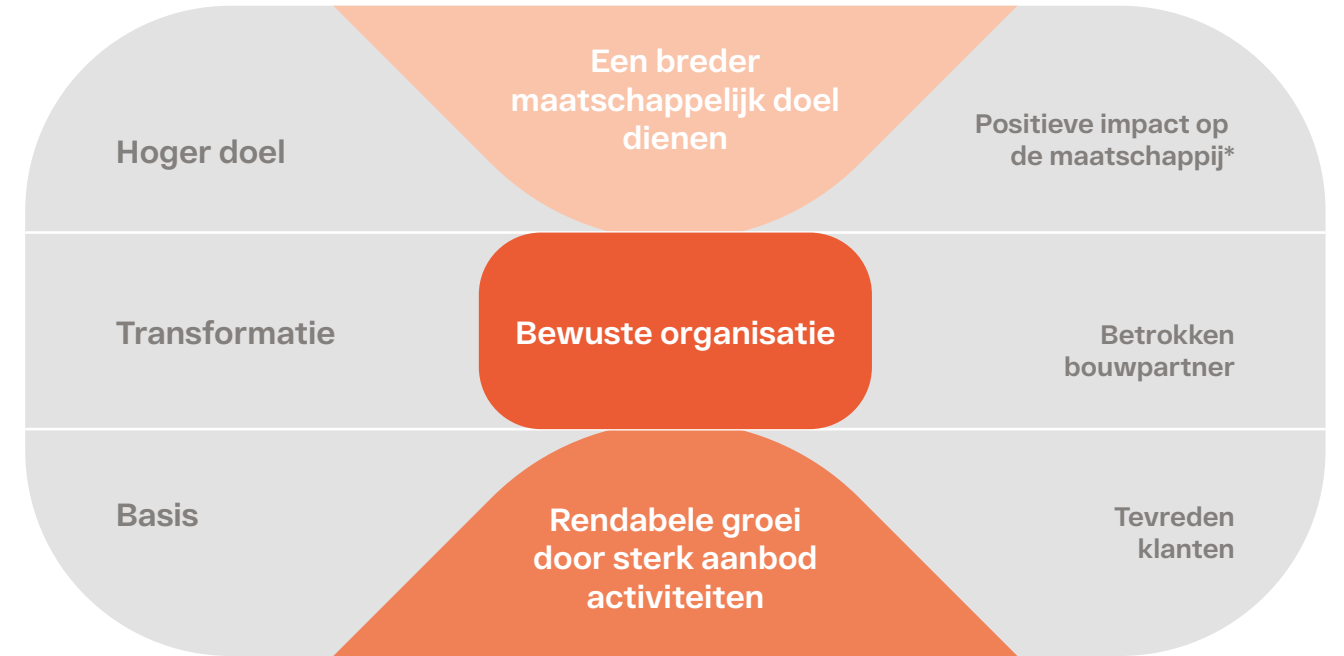

We willen **een échte betrokken bouwpartner** zijn die zodanig doordachte woonoplossingen biedt dat we niet alleen de verwachtingen van onze klanten overtreffen op vlak van **prijs, kwaliteit, comfort, esthetiek en energiezuinigheid**, maar ook bijdragen aan **maatschappelijke uitdagingen**, zoals de woon nood, klimaatverandering, en innovatieve en inclusieve woonconcepten concipiëren waar mensen gelukkig kunnen zijn.

Deze purpose willen we volbrengen door een **sterk aanbod aan activiteiten** p 14 uit te bouwen dat **beantwoordt aan de vragen vanuit de markt** en zorgt voor een **gezonde en rendabele organisatie**. Daarnaast maken we de bewuste keuze om producten aan te bieden die een **breder maatschappelijk doel dienen en toekomstbestendig** zijn. We ambiëren naast **tevreden klanten** ook een **positieve impact** op de maatschappij.

Om deze doelen te bereiken ontwikkelen we ons als **betrokken bouwpartner** voor alle partijen: klanten, onderaannemers, overheden en huisvestingsmaatschappijen. Dit doen we door de principes van een **bewuste organisatie** toe te passen.

Voor onze bedrijfsstrategie halen we inspiratie uit de Barrett-piramide en vertalen we deze naar onze eigen doelstellingen.

* Aanpakken woon nood, klimaatuitdagingen en concipiëren innovatieve en inclusieve woonoplossingen

Bewuste organisatie

Om onze ambitieuze doelen waar te maken, hebben we de hulp nodig van **elke medewerker** in onze organisatie, en moeten we bruggen slaan naar de buitenwereld en **duurzame partnerschappen** vormen. We denken dat een **bewuste organisatie** hier positief toe bijdraagt.

We onderscheiden vier basiselementen om onze bewuste organisatie vorm te geven.

Bewust leiderschap

We dragen bewust leiderschap uit, directie en management functioneren op een authentieke, bewuste en verbindende manier. Er wordt een werkomgeving gecreëerd die veiligheid uitstraalt. De bewuste leider geeft ruimte aan elk individu om in zijn kracht te staan en communiceert op een transparante manier.

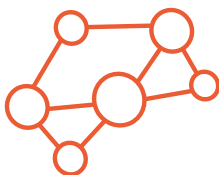
Cultuur

Persoonlijk leiderschap en autonomie zijn belangrijk. We zetten de juiste mensen op de juiste plaats, zodat ze ten volle tot hun recht komen in hun functie. Dit wordt ondersteund door persoonlijke ontwikkeling en groei: we gaan voor een leercultuur waar zowel technische als persoonsgebonden vaardigheden ontwikkeld worden.

Purpose

De bestaansreden en doelen van het bedrijf sluiten nauw aan bij de ambities en intrinsieke motivatie van onze medewerkers. De purpose van Camino draagt bij aan de persoonlijke purpose van elke medewerker en elke medewerker engageert zich om het gezamenlijke bedrijfsdoel te ambiëren.

Heldere context

We bouwen aan een duidelijke structuur waarin processen, organisatie en strategie gestroomlijnd en op elkaar afgestemd zijn, in lijn zijn met onze purpose. We zijn ons steeds bewust dat de organisatie een dynamisch geheel is met verschillende elementen die elkaar beïnvloeden. Een heldere context zorgt ervoor dat deze elementen samenhangen en dynamisch blijven.

Onze waarden

Onze waarden geven ons richting om ons pad met voldoening uit te stippelen.

Authentiek

We voelen ons veilig, kunnen onze authentieke zelf zijn en kunnen groeien op persoonlijk vlak.

Verbindend

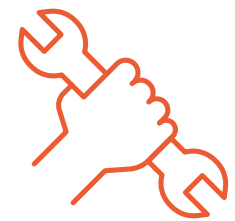
We communiceren op een verbindende manier en staan open voor gesprek. Dit maakt kruisbestuiving tussen verschillende afdelingen mogelijk. We inspireren elkaar en cultiveren netwerkdelen.

Inspirerend

We ondernemen met een visie voor de toekomst, nemen het voortouw en bieden innovatieve woonoplossingen aan.

Competent

We zijn fier op onze expertise en zetten die in om de verwachtingen van onze klanten te overtreffen.

Camino mijlpalen

2023

apr

De afdeling projectontwikkeling maakt een **studiereis naar Lyon** om duurzame en kwalitatieve stedenbouw te onderzoeken.

mei

Een groep Camino-medewerkers ondersteunt de atleten op de Nationale Spelen van de **Special Olympics**.
p 60

jun

Twaalf lokale initiatieven mogen een cheque van 1.000 euro in ontvangst nemen op ons jaarlijks event '**Een Hart voor Mensen**'.
p 59

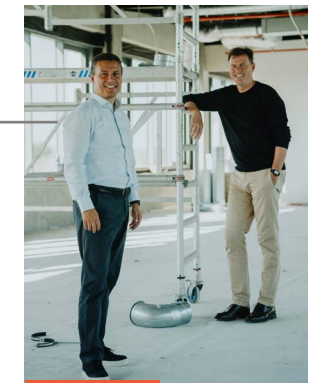

aug

Ons **allereerste ESG-rapport** is een feit!

sep

Camino-oprichter en CEO Joost Callens beslist om de **fakkel door te geven** aan een externe CEO Geert Pauwels.
p 10

nov

De **derde generatie** van de familie zet de eerste stappen in ons bedrijf.

dec

Oplevering van het allereerste Toontjeshuis in Sint-Niklaas, waar twaalf bewoners met een beperking zelfstandig zullen wonen.

DEEL **2**

WAAR WE
HET VERSCHIL
MAKEN

“ Residentieel vastgoed met een hoger maatschappelijk doel.

6 waarden

ESG-parcours*

E – Environment

eMissie 0

Klimaatneutraal in 2050

Pagina 26 – 35

Biodiversiteit en water

We creëren een fijne plek

Pagina 36 – 45

Circulair denken

We gaan voor circulair

Pagina 46 – 49

We werken aan klimaatneutraliteit bij de selectie, het transport en de verwerking van grondstoffen, en op onze werven. Zo creëren we impact om klimaatverandering tegen te gaan.

We ondersteunen met onze projecten en werven de biodiversiteit en waterhuishouding van die plek en springen zuinig om met de beschikbare bronnen.

Door energie en materialen efficiënt in te zetten en steeds opnieuw te kunnen hergebruiken, zorgen we ervoor dat gronden, gebouwen en grondstoffen in de toekomst inzetbaar blijven.

S – Social

Camino College

We delen intern en extern kennis

Pagina 50 – 55

Veilig, gezond en inclusief

Elke mens telt mee

Pagina 56 – 61

We delen intern en extern kennis, zodat we kunnen blijven leren en innoveren.

Zonder mensen geen Camino. We willen al onze medewerkers en partners een veilige, gezonde werkomgeving bieden waar iedereen welkom is.

G – Government

Goed bestuur

Betrokken medewerkers en partners

Pagina 62 – 67

We verankeren verantwoord ondernemen in ons beleid en de bestuursstructuur.

* ESG

is een initiaalwoord van de Engelse termen voor Milieu, Maatschappij en Bestuur. Die worden beschouwd als de drie belangrijkste parameters bij het registreren van duurzaamheid.

Onze uitdagingen

Het gaat hard met de klimaatverstering. Daarom besliste de Europese Unie, wereldwijd één van de voortrekkers in de strijd tegen de klimaatopwarming, om **tegen 2050 naar een netto-nuluitstoot** te streven.

Onze doelstellingen

Camino onderschrijft de urgentie van het klimaatprobleem en wil haar steentje bijdragen. We volgen dan ook het reductiepad dat de EU voorschrijft om **tegen 2030 minstens 55% minder emissies uit te stoten** vergeleken met 1990, en **klimaatneutraal te zijn in 2050**.

Onze realisaties

Een eerste stap in het opmaken van een reductieplan was de benaderende berekening van de CO₂-emissies binnen scope 1 en 2 in 2022. In 2023 gingen we dieper in op de scope 3 emissies van onze activiteiten. We onderzochten de milieu-impact van het bouwen van onze woningen en appartementen bij Durabrik en Istor, het grootste deel van onze scope 3. De overige scope 3 emissies vergen een aanpassing van onze datasystemen. Hiervoor werd een actieplan opgemaakt dat we uitwerken in 2025 en 2026.

We hopen in 2024 het reductieplan voor onze emissies vorm te geven en acties op te starten.

Ook zonder een concreet zicht op alle emissies kunnen we al acties ondernemen. In onze gebouwen en voor de individuele bedrijfswagens wordt structureel gekozen voor **duurzame energiebronnen**. In al onze producten en activiteiten **reduceren** we drastisch de **energievraag van gebouwen**. Daarnaast kiezen we voor **duurzame energieopwekking** in al onze realisaties. De energieprestatieregelgeving (EPB) stuurt dit via bindende eisen voor nieuwe gebouwen en zeer grondige renovatieprojecten, maar waar het kan doen we beter dan de norm.

Doelstelling	Doel	Termijn	Status	2022	2023
Berekenen CO ₂ -emissies – scope 1-2-3	Zicht krijgen op emissies	2024		Carbon footprint Scope 1: 1.091 ton CO ₂ Scope 2: 97 ton CO ₂	Carbon footprint Scope 1: 718 ton CO ₂ Scope 2: 114 ton CO ₂ Scope 3: 54.317 ton CO ₂
Concreet reductieplan emissies opmaken met als doel -55% tegen 2030 – scope 1-2-3	Klimaatverandering tegengaan	2025			
Geen fossiele brandstoffen (wagens + facilites)	Klimaatverandering tegengaan	2030		20% hernieuwbare energie	20% hernieuwbare energie
90% van de woningen hebben een S-peil lager dan of gelijk aan 24	Zeer energiezuinige woningen bouwen	2025		36%	39%

* Voorlopig niet gerapporteerd omdat deze onbestaande is of van zeer beperkte impact

Enkele realisaties

Inzicht in Scope 3 emissies

De gebouwde omgeving is verantwoordelijk voor 40% van de directe en indirecte wereldwijde broeikasgasuitstoot. Ongeveer de helft daarvan wordt gerealiseerd tijdens de voorbereiding en bouw van een gebouw, de andere helft tijdens het gebruik van het gebouw. De bouwsector heeft bijgevolg een grote verantwoordelijkheid in het verlagen van de broeikasgasuitstoot. De emissies uit deze activiteiten bevinden zich in scope 3 en hebben voor Camino een grote relevantie.

Om hier exact zicht op te krijgen hebben we uitgebreide datasystemen nodig die alle stappen in het bouwproces monitoren en registreren. Vandaag kunnen we daarom enkel benaderende berekeningen doen. Dit doen we met behulp van de **TOTEM-tool** die werd ontwikkeld door de regionale overheden in samenwerking met OVAM en verschillende kennisinstellingen. In TOTEM kan een Levenscyclusanalyse (LCA) voor een gebouw gemaakt worden, waarbij de **meest relevante milieu-impact categorieën uitgerekend** worden. In 2023 deden we een TOTEM-studie voor de bouwmethodes die we gebruiken voor eengezinswoningen en voor meergezinswoningen in onze afdeling Durabrik en de nieuwbouwappartementen van onze afdeling Istoir, goed voor 63,25% van de omzet. Door standaarddetails en een centrale aankoopafdeling bouwen we vrijwel alle appartementen en woningen op dezelfde manier. Deze studie is dus representatief voor alle nieuwbouwwerken gerealiseerd door Durabrik en Istoir.

Bij woningen zonder isolatie is het grootste deel van de koolstofuitstoot - tot 90% - te wijten aan energieverbruik nodig voor het verwarmen van het gebouw. Daarom lag de focus de afgelopen decennia op het energiezuinig maken van gebouwen tijdens de gebruiksfase. Nu is het energieverbruik in nieuwe en gerenoveerde woningen tijdens de gebruiksfase zeer sterk teruggedrongen en maken de gebruikte materialen de helft van de totale milieu-impact uit. Enerzijds omdat door het gebruik van isolatie meer materialen worden toegevoegd aan een gebouw en anderzijds omdat het aandeel energieverbruik sterk gedaald is. De manier

waarop en met welke materialen we bouwen heeft een grote invloed op onze milieu-impact. Dit zien we ook terug in de LCA-studie van onze bouwmethode voor nieuwbouwwoningen en -appartementen. De grootste uitstoot van broeikasgassen bevindt zich in twee categorieën: de productie van de gebruikte materialen (48,53%) en het energieverbruik tijdens de gebruiksfase van het gebouw (28,75%). **Inzetten op het energiezuinig maken van gebouwen blijft dus nuttig**, tegelijk gaan we **op zoek naar uitstootarme materialen** om de impact daarvan ook te laten dalen.

	Fase	Module	Beschrijving	%	Ton CO ₂	Module	
Levenscyclus informatie	Materialen	A1	Grondstofontginning	48,53%	16.551	A1-A3	--- Wieg
		A2	Transport van de grondstoffen				
		A3	Verwerking van de grondstoffen tot producten				
	Constructie-proces	A4	Transport materialen naar de bouwplaats	3,47%	1.184	A4	--- Poort
		A5	Bouw- en installatieproces	3,75%	1.280	A5	--- Site
	Gebruiksfasen	B1	Gebruik	/*	/*	B1	--- Voltooiing
		B2	Onderhoud	2,25%	768	B2	
		B3	Reparatie	/*	/*	B3	
		B4	Vervanging onderdelen en elementen	2,56%	872	B4.1	
				4,94%	1.684	B4.2	
		B5	Renovatie	/*	/*	B5	
		B6	Operationeel energiegebruik	28,75%	9.804	B6	
	B7	Operationeel watergebruik	/*	/*	B7		
	Einde leven	Einde levensduur	C1	Afbraak	0,97%	332	C1
C2			Transport	1,16%	396	C2	
C3			Afvalverwerking	0,26%	89	C3	
C4			Verwijdering	3,43%	1.169	C4	
Buiten de levenscyclus	Voordelen en belastingen buiten de systeemgrens	D	Hergebruik/terugwinningspotentieel	/*	/*	D	--- Graf

Figuur 1: LCA-analyse nieuwbouw woningen en appartementen

*Deze elementen worden niet gemeten in de TOTEM-tool omdat deze sterk afhankelijk zijn van de gebruiker van het gebouw. Hierover kunnen we momenteel niet rapporteren.

TOTEM beoordeelt de **milieu-impact van een gebouw** aan de hand van **twalf groepen van milieu-impactindicatoren** voor de volledige levenscyclus van de componenten van een gebouw: klimaatverandering, ozonlaagaantasting, verzuring van land en waterbronnen, vermesting, smogvorming, uitputting van abiotische grondstoffen, watergebruik, fijnstof emissie, ioniserende straling, ecotoxiciteit (zoet water), humane toxiciteit en landgebruik/bodemkwaliteit. De beoordeling wordt uitgedrukt in milipunten/functionele eenheid. Bij het verbeteren van een van de indicatoren kan een andere indicator achteruitgaan. Het is van belang om steeds zowel de TOTEM score (mpt/FE) als de broeikasgasuitstoot in de gaten te houden bij het implementeren van nieuwe bouwmethodes.

Op 5 januari 2024 publiceerde KU Leuven de studie **'Life cycle environmental benchmarks for Flemish dwellings'** waarin verschillende gebouwen, relevant voor de Vlaamse energieprestatie werden beoordeeld met de TOTEM-tool. Daaruit werd een referentiewaarde (benchmarkwaarde) geëxtraheerd alsook een best practice waarde (10e percentiel) en een limit waarde (90e percentiel). We zien dat onze bouwmethodes op vlak van algehele milieu-impact even goed scoren als de best practice waarde en dat de broeikasgasuitstoot zich tussen de referentiewaarde en de best practice waarde bevindt. Dit komt vooral door de energiezuinigheid van onze gebouwen. De gebruiksfase scoort erg goed t.o.v. de referentiewaarden. In de bouwfase zien we dat er nog verbetering mogelijk is. De appartementen scoren over het algemeen beter dan de eengezinswoningen.

Mpt/m ²	Durabrik eengezinswoning	Durabrik appartement	Referentiewaarde*	Best practice*
TOTAAL	86,25	74,18	107	86
Gebruiksfasen	27,63	17,65	63	47
Bouwfasen	58,62	56,53	41	33

*Uit de studie: 'Life cycle environmental benchmarks for Flemish dwellings', Lise Mouton (KU Leuven) en anderen

Kg CO ₂ /m ²	Durabrik eengezinswoning	Durabrik appartement	Referentiewaarde*	Best practice*
TOTAAL	984	906	1.015	844
Gebruiksfasen	258	361	613	483
Bouwfasen	726	545	382	310

*Uit de studie: 'Life cycle environmental benchmarks for Flemish dwellings', Lise Mouton (KU Leuven) en anderen

Aan de hand van deze studieresultaten kunnen we de komende jaren gericht een reductiepad uitstippelen. De kennis over de milieu-impact van verschillende bouwmethodes en materialen kan ook in andere afdelingen van Camino toegepast worden om op die manier de **milieu-impact te minimaliseren en onze broeikasgasuitstoot te verminderen**.

Elektrificatie van ons wagenpark

In 2018 werd de eerste elektrische wagen in gebruik genomen bij Camino. In 2022 maakten we de keuze om **enkel nog elektrische personenwagens voor de eigen vloot** te voorzien. Een uitbreiding van het aantal laadpalen drong zich daarom op. Eind 2023 reden er al 86 collega's met een elektrische wagen, wat de **uitbreiding in laadcapaciteit** meer dan welkom maakte. We installeerden in 2023 40 laadpunten op onze parkeerplaats. Bijkomend zijn er in het nieuwe kantoorgebouw In The Yard vijftien laadpunten exclusief aan Camino toegewezen.

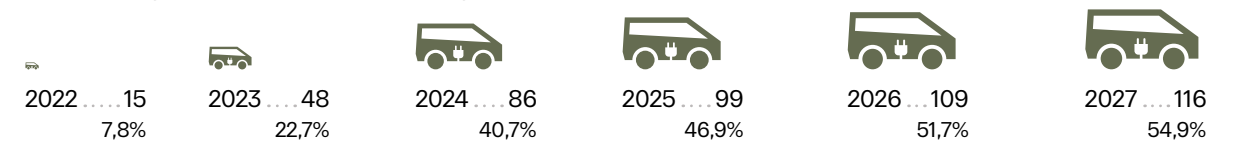
In de praktijk hebben we **één laadpunt per drie wagens** nodig, wat betekent dat we met de huidige laadcapaciteit voldoende hebben om nu en in de toekomst onze volledige elektrische vloot op te laden.

Wagenpark 2023

Doelstelling: inzet elektrische voertuigen

PVT-warmtepomppanelen wekken warmte en elektriciteit op

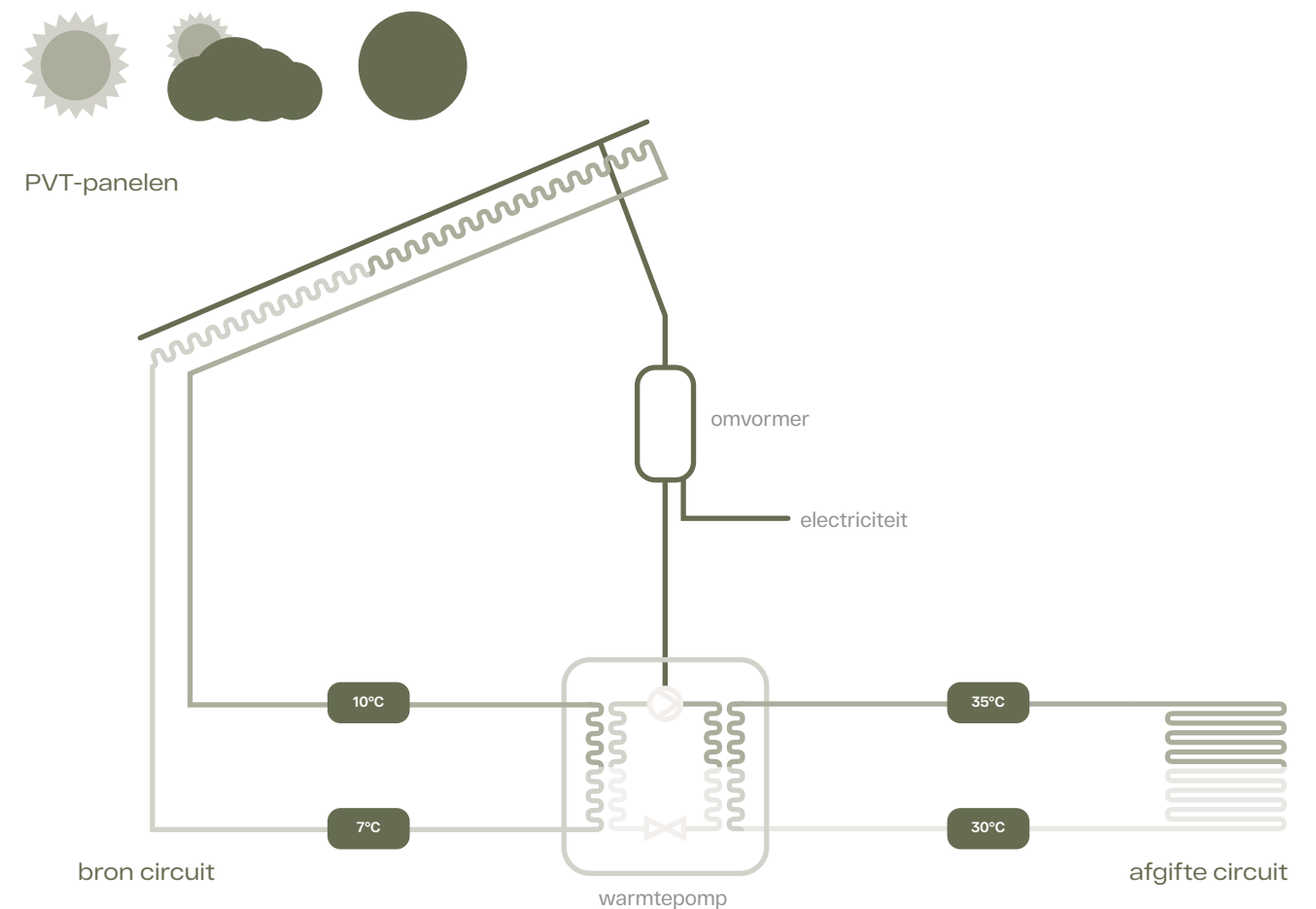
Naast goed isoleren om een energiezuinige basiswoning te creëren, is het voor ons ook belangrijk om in te zetten op verwarmen met hernieuwbare bronnen in plaats van met fossiele brandstoffen. Ecopuur gaat hierbij steeds op zoek naar innoverende technieken die het energievraagstuk kunnen oplossen. Sinds 2023 verdeelt en installeert Ecopuur met succes warmtepomppanelen. Zusterbedrijf Durabrik gelooft in de techniek en maakte gebruik van deze panelen in het ontwikkelingsproject in Mariakerke.

Een warmtepomppaneel of PVT-paneel bestaat uit een zonnepaneel dat enerzijds **elektriciteit opwekt** en anderzijds **energie kan halen uit de buitenomgeving met een warmtewisselaar**. Achter een normaal PV-paneel bevinden zich buizen waarin een vloeistof circuleert die de warmte uit de lucht met behulp van een warmtepomp kan omzetten in energie om je huis te verwarmen en sanitair warm water kan opwarmen.

Hoewel de prijs iets hoger is dan een lucht-water warmtepomp, momenteel de goedkoopste techniek op de markt om te verwarmen met hernieuwbare energie, maken de PVT-panelen **geen lawaai** en nemen ze **geen extra ruimte** in. Bovendien is het **rendement van warmtepomppanelen hoger** dan een lucht-water warmtepomp, wat wil zeggen dat je minder energie nodig hebt voor dezelfde hoeveelheid warmte. Op elk dak waar gewone zonnepanelen kunnen worden toegepast kunnen ook PVT-panelen geplaatst worden. Bovendien zal de elektriciteitsopbrengst van deze panelen iets hoger zijn dan van reguliere PV-panelen omdat het rendement stijgt door de verkoelende werking van de warmtewisselaar aan de achterzijde.

ecopuur

	Geothermie	Lucht-Water	Tectumthermie
Investeringskost	€€€	€	€€
Efficiëntie	+++	++	+++
Esthetiek	Onzichtbaar	Opvallend	Onzichtbaar
Akoestiek	+	-	+
Mogelijkheid tot koeling	Passieve koeling	Actieve koeling	Nachtkoeling
Ruimtegebruik	Grote grondoppervlakte	Kleine grondoppervlakte	Voldoende dakoppervlakte

Onze uitdagingen

Biodiversiteitsverlies heeft negatieve gevolgen. Zonder biodiversiteit vergroot de kans op voedseltekorten en voelen we de gevolgen van klimaatopwarming veel meer (droogte, hitte, wateroverlast ...).

Daarnaast is water een probleem in België. We staan hoog op de lijst van landen met waterstress, en **droogte** kan heel snel voor tekorten zorgen. Bovendien is er veel verharding waardoor **wateroverlast** op de loer ligt: water kan onvoldoende infiltreren en grondwaterpeilen blijven laag. Klimaatverandering zal deze effecten versterken, wat actie noodzakelijk maakt.

Verder is **landgebruik** een belangrijk thema in onze regio. België is een dichtbevolkt gebied, de hoge verhardingsgraad, verstedelijking (urban sprawl) en gebrek aan open ruimte hebben veel negatieve gevolgen: hitte, overstroming, mentale gezondheidsproblemen, dure en verspreide infrastructuur, hoge verplaatsingsgraad ...

Onze doelstellingen

Wanneer we met onze bedrijven Durabrik, Miix en Istor projecten ontwikkelen, zijn we waakzaam dat we deze **effecten** niet erger maken, maar dat we ze net **verzachten**.

Onze realisaties

In de woonprojecten die we ontwikkelen, zorgen we ervoor dat er voldoende onverharde ruimte overblijft zodat het **regenwater kan infiltreren** en er meer biodiversiteit kan ontstaan. Daarnaast zetten we ook de traditie van **energiezuinig** en **compact bouwen** verder en investeren we in **duurzame energie- en watersystemen**.

Doelstelling	Doel	Termijn	Status	2022	2023
Gemiddeld 70% van de grond (ontwikkelingen) onverhard	Meer groene ruimte, meer ruimte voor waterinfiltratie	2025		56%	46%
Gewogen gemiddelde mobiscore > 8	Stedelijke wildgroei tegengaan	2025		8,5*	7,3*

*Mobiscore is enkel beschikbaar voor Vlaamse projecten

↑ Belang van een gedragen masterplan
Beelden en ontwerp Plusoffice Architects

p 40

Enkele realisaties

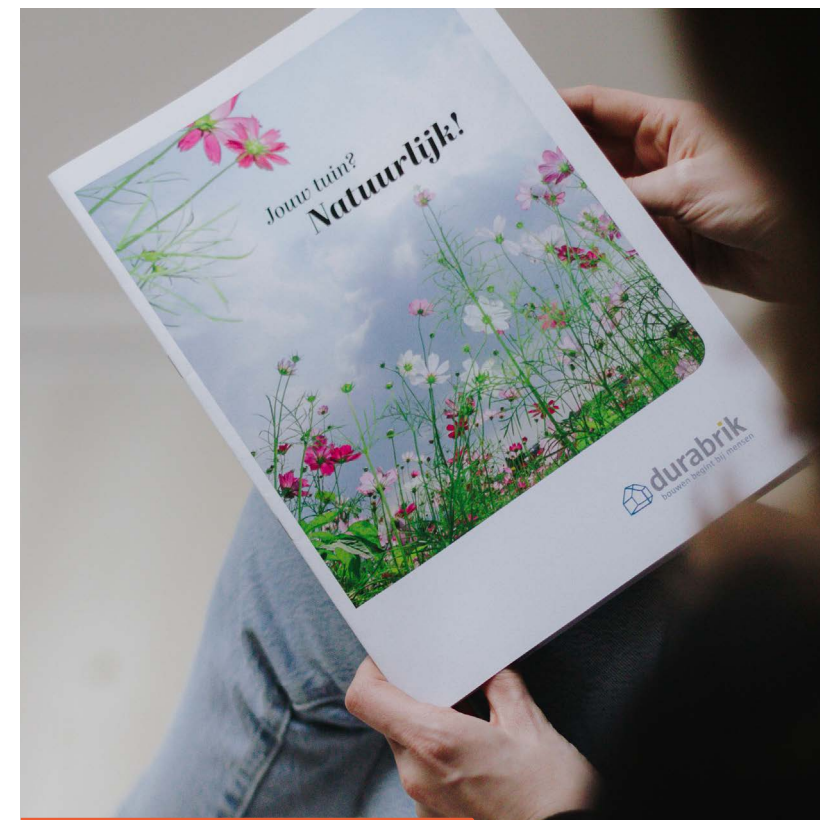
Biodiverse voorbeeldtuin

Een biodiverse en klimaatrobuuste tuin heeft een groot aantal voordelen. Meer biodiversiteit in een tuin zorgt ervoor dat vlinders en vogels steeds voldoende eten vinden. Dit is belangrijk omdat diverse fauna en flora **onmisbaar zijn voor onze voedselketen**. Een ander voordeel is dat veel biodiversiteit ervoor zorgt dat een tuin hete zomers beter kan doorstaan en bovendien extra koel blijft. Dat **verkoelend effect** voel je in de tuin, maar ook in de woning.

TUINTIPS

- **Maai minder en zaai een bloemenmengsel**
- **Plant een boom**
- **Gebruik minder verharding**
- **Meer tips in onze handleiding**

← Stapstenen zorgen voor beperkte verharding

We ontworpen de tuin van de Durabrik kijkwoning in Aalter tot een voorbeeld in biodiversiteit en delen onze bevindingen met onze klanten. Op die manier kunnen ook zij hun tuin op een biodiverse manier inrichten. We ontwikkelden een handige gids waarin voorbeelden staan van klimaatrobuuste planten en bomen die bijdragen tot een **evenwichtige tuin**. Er staan ook onderhoudstips in de brochure die bijdragen tot ecologisch tuinieren en een gezonde tuin. Klanten krijgen deze gids cadeau bij de overhandiging van de sleutels van een nieuwe woning. We hopen dat onze klanten deze tips ter harte nemen bij het aanleggen van hun nieuwe tuin.

De tuin in Aalter werd aangelegd en wordt onderhouden door maatwerkbedrijf KiemKracht, en is te bezoeken samen met de kijkwoning.

Belang van een gedragen masterplan

Duurzame ruimte creëren vraagt om zowel het gemeenschappelijk belang als de individuele woonnoden samen te brengen. Lang voor de eerste steen gelegd kan worden, is het dus aangewezen om zoveel mogelijk stakeholders te betrekken en hun input mee te nemen in het ontwikkelingstraject. Het project van Durabrik met 160 wooneenheden in de dorpskern van Haasrode is een voorbeeld van hoe een dergelijk **participatieproces resulteert in een evenwichtig masterplan**.

In 2019 werd de omgevingsaanvraag voor het woonuitbreidingsgebied in Haasrode geweigerd na een lang traject, een domper voor alle betrokken partijen. De gemeente realiseerde zich dat er geen beslissing genomen kon worden bij gebrek aan beleidsvisie en maatschappelijk draagvlak. Haasrode kent een hoge vraag naar woningen vanwege zijn gunstige ligging

nabij Leuven. Het projectgebied is een centraal gelegen binnengebied in de dorpskern dat omringd wordt door bewoning.

Om de noodzakelijke visie te ontwikkelen liet de gemeente i.s.m. team Vlaams Bouwmeester een studie uitvoeren die het dorp in zijn geheel onder de loep neemt en de juiste invulling suggereert. Dit masterplan 'Oose poelen' scheidt een kader en leidraad voor toekomstige ontwikkelingen in de gemeente. Samen met Interleuven (Intergemeentelijke dienstverlenende Vereniging) maakte de gemeente Oud-Heverlee werk van de **afbakening van de woonkernen**, waaronder Haasrode. Binnen deze context werd de vraag gesteld hoe de invulling van het woonuitbreidingsgebied kon verlopen zodat dit een positief en dorpsversterkend effect zou hebben.

↑ Beelden en ontwerp Plusoffice Architects

Een belangrijk kenmerk van het welslagen van dit plan is het **participatieve ontwerptraject** dat in alle fases werd toegepast. Meerdere partijen hielden de pen vast: bestuur, burgers, buurtbewoners, ontwikkelaars en andere stakeholders. Er werden zowel ontwerpworkshops, activiteiten als terugkoppelmomenten georganiseerd in verschillende fases van de ontwikkeling van de plannen. Er ontstond echte inspraak: bezorgdheden en ideeën werden verwerkt om brede steun voor het project te vormen.

De omgevingsvergunningsaanvraag voor dit project werd ingediend – beslissing verwacht in najaar 2024.

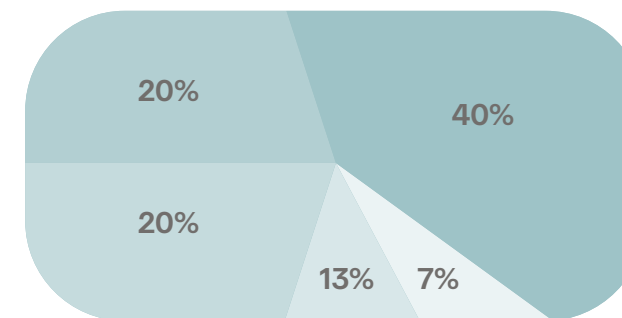

7,3*

**Gewogen gemiddelde Mobiscore ver-
gunde projecten Durabrik en Istoir 2023**

* Mobiscore is enkel beschikbaar voor Vlaamse projecten

Woningen Durabrik en Istoir

■ Greenfield in kern 40% ■ Renovatie 13%
■ Greenfield buiten kern 20% ■ Brownfield 7%
■ Inbreiding 20% *greenfield in kern = mobiscore >=8

“ Wanneer een gemeente een duidelijke visie en kader schept waarbinnen ontwikkeling plaats kan vinden, waarbij er rekening gehouden is met alle partijen en randvoorwaarden zoals water en natuur, is het aangenaam werken voor een ontwikkelaar. We werken graag mee aan een positief verhaal dat bijdraagt aan een kwalitatieve leefomgeving, geënt op een gedragen masterplan.

Martijn, Projectontwikkelaar

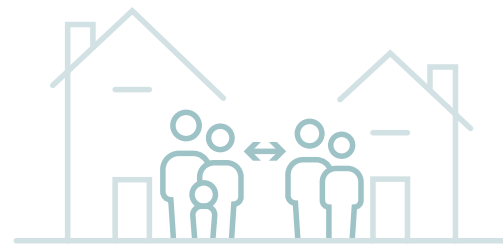
Case

Wat maakt dit project in Haasrode een succes volgens onze ontwikkelaar Martijn?

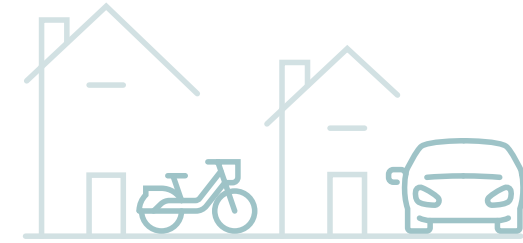
Verschillende woonsferen

Binnen het project is er ruimte voor een heel spectrum aan bewoners, bovendien zijn 20% van de woningen bestemd voor sociale huisvesting en is er voorrang voor mensen die een connectie hebben met Haasrode. Zo blijft het dorp toegankelijk voor zijn oorspronkelijke bewoners. Er wordt gewerkt met verschillende bouwvelden waar telkens een andere sfeer heerst, waar gespeeld wordt met **typologie, private, semi-publieke en publieke ruimte**. De woningen krijgen op die manier een karakter en identiteit, wat bijdraagt aan de verbinding met de landschappelijke context en het thuisgevoel.

Ruimte voor verbinding

De inrichting in de publieke ruimte moedigt recreatie en ontmoeting aan. Op de erven en **collectieve binnentuinen** kunnen burens **samenkomen** voor aperitief of spel in een half-private ruimte. Ook de **publieke zones** zorgen voor **verbinding** tussen de bouwvelden en het omliggende dorp. Er worden een buurthuis en groenzone gerealiseerd die het aantrekkelijk maken om te verpozen in de publieke ruimte.

Focus op zachte mobiliteit

De hele site wordt ingericht volgens het **STOP-principe**, waarbij voorrang gegeven wordt aan zwakke weggebruikers en openbaar vervoer t.o.v. auto's. Het hele terrein wordt autoluw ingericht met handige doorsteken voor fietsers en voetgangers. Parkeren kan aan de rand in parkeerhavens. Op die manier is er meer ruimte voor groen, water, recreatie en kan er geleefd worden op erven en in leefstraten. Mensen worden gemotiveerd om korte verplaatsingen op een duurzame manier te doen en de buurt wordt veiliger.

Ruimte voor groen en water

Naast het beperken van verharding en het integreren van groene zones in alle open ruimtes wordt er op een centrale as een park ingericht waar verschillende types groene ruimte voorkomen:

- Productieve groene ruimte met moestuinvelen
- Recreatieve groene ruimte waar plaats is voor sport en spel
- Natte natuur waar het oerlandschap met poelen en zijn eigen biodiversiteit kan floreren als wilde natuur

Momenteel is het gebied ingericht als ruimte voor landbouw. Met dit project wordt verharding toegevoegd, maar wordt er ook op toegezien dat er zo veel mogelijk **kwalitatief groen en biodiversiteit** aanwezig is. Op die manier kan het project toch een meerwaarde betekenen.

Deze groene ruimte is belangrijk om hittestress tegen te gaan en een aangename koele zone te voorzien in de zomermaanden. In de winter is de open ruimte een nodige buffer bij hevige regenval om overstromingen en overlast op het rioleringsysteem tegen te gaan.

Water is een belangrijk thema op de site: historisch gezien bestonden er natuurlijke poelen in de omgeving. Deze worden nu in ere hersteld en ingezet om waterstress tegen te gaan. Met dit project ontlasten we omliggende wijken ontlast van bestaande waterproblemen en gaan we vooruitstrevend aan de slag met waterbeheer. Overtollig regenwater wordt eerst afgeleid naar de hoger gelegen bufferpoelen zodat het daar natuurlijk kan infiltreren, waardoor overlast vermeden wordt.

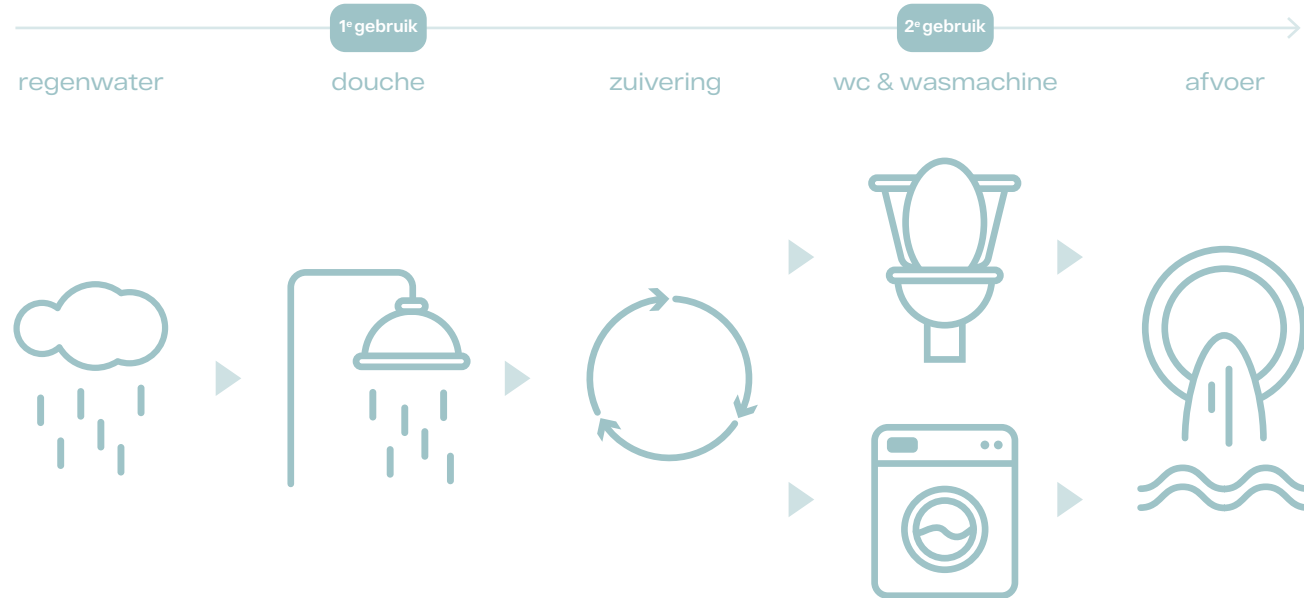

Individuele waterzuivering

België staat in de top twintig van landen met hoge water stress, wat betekent dat zelfs een kortstondige droogte ertoe kan leiden dat er niet voldoende water is. Vlaanderen vermindert de risico's door ontharding aan te moedigen en regenwaterhergebruik en -infiltratie te verplichten. Maar als er geen regen is, ten tijde van droogte, kan ook regenwaterhergebruik de druk op waterverdeling niet verminderen.

Ook bij Camino besteden we aandacht aan het thema water: Durabrik en Ecopuur werkten in de ontwikkeling in Gentbrugge samen door vijf huishoudens een

individueel waterzuiveringssysteem Hydraloop cadeau te doen en een aantal douches aan te sluiten op regenwater. Dat werd gedaan volgens deze opstelling: regenwater wordt gebruikt voor douchen en tuin, dat gebruikte water wordt vervolgens gezuiverd in de Hydraloop en hergebruikt in wasmachine en toilet. Op die manier wordt **regenwater twee keer gebruikt**, waardoor een regenwaterput langer gevuld blijft in droge periodes. Ook **neemt de druk op het stadswaternet hierdoor af** en heeft de bewoner als bijkomend voordeel een **zeer lage waterrekening**.

Dit project werd opgevolgd binnen het COOCK-project (Collectief Onderzoek & Ontwikkeling en Collectieve Kennisverspreiding) 'Waterbewust bouwen'. In dit project wil het consortium bestaande uit Buildwise, Embuild Vlaanderen, NAV, VLAKWA, VLARIO, met de steun van VLAIO de weerbaarheid van de bebouwde omgeving versterken tegen droogte en waterschaarste door de toepassing van individuele en collectieve innovatietechnologieën. In Gentbrugge werd ingezet op het thema: circulair watergebruik met hemelwater en grijs water.

Onze uitdagingen

In 2019 was de bouwsector in Europa verantwoordelijk voor 40% van de uitstoot van broeikasgassen zoals CO₂, 50% van het energieverbruik, 33% van het waterverbruik en 50% van de materiaalstromen. Ook de productie en het transport van bouwmaterialen zijn verantwoordelijk voor een aanzienlijk percentage van de wereldwijde CO₂- uitstoot. Bovendien komt zo'n 30 tot 40% van ons afval uit de bouw. Ook ligt de levenscycluskost van gebouwen veel hoger dan de initiële investering (UN Environment Programme, 2019).

Een belangrijke pijler in het klimaatneutraal maken van de bouwsector is circulariteit. Circulair denken speelt in op **schaarser wordende materialen** en op de vele renovaties die nodig zijn om het **gebouwenpatrimonium energiezuiniger** te maken en aan te passen aan de hedendaagse woonnoden.

Onze doelstellingen

Om circulariteit in de bouwsector te versterken willen we vooral inzetten op:

- Herbestemming en renovatie
- Losmaakbaar bouwen
- Afval reduceren
- Off-site bouwen

Onze realisaties

Renovatie is een belangrijkethema voor Camino. Naast broodnodige energetische verbetering kunnen we met renovatie ook heel wat nieuwe materialen uitsparen. Verschillende Camino-merken werken hieraan: Istoir, Victor, DPS en Fyxt. Daarnaast doen we kennis op over circulair bouwen door onderzoeksprojecten en proefprojecten.

Doelstelling	Doel	Termijn	Status	2022	2023
Afvalstromen meten en reduceren met 10% per jaar	Minder afval en verspilling van goede materialen.	2025		7% gereduceerd	4% gestegen
30% van totale omzet Camino is renovatie	Renovatie is een belangrijke pijler in de circulaire strategie, renovatie (ook) stimuleren.	2025		11,5%	15%
10% van de eenheden in alle ontwikkelingen modulair gebouwd	Modulair bouwen integreren in de business omwille van de voordelen: snelheid van bouwen, minder afval, meer kansen om circulair te bouwen, gecontroleerde bouwomgeving ...	2027		-	-
20% van de bestelde materialen (kg) is bio-based	Bio-based is een circulaire keuze: nagroeibaar, kan terug de natuur in en slaat CO ₂ op. Meer circulair en CO ₂ -neutraal bouwen.	2025		-	-
Eén circulair project bouwen met minstens 3 partners: overheid, onderwijsinstelling, huisvestingsmaatschappij, onderzoeksinstituut, producent ...	Partnerschappen in circulair bouwen opbouwen	2025		Partner bij het project 'Impac³t' van KU Leuven voor circulaire wijkrenovaties	Partner bij het project 'Impac³t' van KU Leuven voor circulaire wijkrenovaties.

Enkele realisaties

Impac³t

In België is er veel bebouwde omgeving die nog niet is aangepast aan de klimaatdoelstellingen. Een groot deel van dat patrimonium zijn woningen die nood hebben aan een energetische renovatie. Camino kiest daarom voor renovatie als een van haar hoofdactiviteiten. Om ervoor te zorgen dat we nu en in de toekomst **spaarzaam omgaan met grondstoffen** willen we aandacht hebben voor circulariteit. De kennis die nodig is om circulair en op grote schaal te renoveren is echter nog niet breed verspreid. Daarom kozen we ervoor om als partner onderdeel uit te maken van het **VLAIO onderzoeksproject** 'Impac³t', met als trekker KU Leuven.

Samen met tal van andere partners (Scrap vzw, Odisee, Het Pandschap, Domus Mundi, Vanhout, Revive, Inhout, BuildUp, Autonoom Provinciebedrijf Kamp C, Stad Brugge en CNUZ) wordt de toepassing van circulaire bouwoplossingen in collectieve stadsvernieuwingstrajecten uitgetest en versneld. In Gent, Brugge en Tienen worden er bouwblokken gerenoveerd via een collectieve aanpak en in co-creatie met verschillende stakeholders: particuliere eigenaars, verhuurders, vastgoedontwikkelaars, autonome gemeentebedrijven en huisvestingsmaatschappijen. De ervaringen die uit het project voortkomen vormen de basis voor de opmaak van een beslissingskader dat in de toekomst breed kan worden toegepast bij circulaire wijkrenovatie.

Het project onderscheidt zich omdat niet alleen bouwtechnische euvels worden aangepakt, maar ook juridische of financiële barrières worden onderzocht en aangepakt.

Binnen het project worden sociale huisvestingsmaatschappijen structureel betrokken. **Camino wil in de toekomst zowel inzetten op renovatie en circulair bouwen, als op projecten met een sociaal doel.** Dat maakt het Impac³t project uiterst waardevol. Door open gesprekken aan te gaan met de partners uit verschillende takken van het bouwproces worden drempels weggenomen en banen we een weg voor toekomstige projecten en samenwerkingen.

Toolboxen over duurzaamheid en circulariteit

Een aantal keer per jaar worden onze arbeiders uitgenodigd op een 'Toolbox', een periodiek overleg waarin belangrijke informatie over uiteenlopende onderwerpen en thema's (bv. Veiligheid, administratie, bedrijfsnieuws etc.) wordt gedeeld. Dit jaar voegden we het luik duurzaamheid toe aan dit infomoment. Naast uitleg over de algemene duurzaamheidsstrategie en mooie realisaties werd er ook een onderdeel gewijd aan 'Circulair denken'.

Onze arbeiders kregen inzicht in het type afval dat jaarlijks geproduceerd wordt, de hoeveelheden en wat er achteraf gebeurt met dat afval. Een belangrijke conclusie die aan bod kwam was dat een groot deel van het afval gerecycleerd wordt, maar dat er ook een substantieel deel restafval blijft. We gingen vervolgens in gesprek met de medewerkers over **beter sorteren en probleemstoffen**. Samen met de werfleiders werden afspraken gemaakt over bepaalde materiaalgroepen die in het komende jaar verder worden opgevolgd.

4% ↑

Afvalstromen meten en reduceren met 10% per jaar

Onze uitdagingen

In een snel veranderende wereld is het cruciaal om de **kennis binnen de organisatie op pijl te houden**. Er bestaat een noodzaak om te sensibiliseren en kennis te verwerven rond thema's zoals AI, digitalisering, ESG en innovaties. Daarnaast is het een uitdaging om in een groeiend bedrijf alle medewerkers op hetzelfde kennisniveau te brengen en de verworven kennis toegankelijk te maken.

Onze doelstellingen

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is vaak pionierend ondernemen met nieuwe kennis en inzichten. Om onze ESG-waarden te laten doordringen tot op de werkvloer streven we naar **veelvuldige kennisdeling**, zowel onder collega's als met andere stakeholders in ons netwerk. Naast sessies waarbij collega's **elkaar informeren**, willen we het **opleidingsaanbod digitaliseren** om het langdurig toegankelijk te maken voor het groeiende aantal collega's. Door verschillende manieren van leren en kennisdeling beschikbaar te stellen, hopen we op meer kruisbestuiving en een versnelling in innovatie.

Onze realisaties

Een van onze kernwaarden is **inspireren**, want nieuwe ideeën doen mensen en onze organisatie groeien. Interne opleiding en wisselwerking tussen verschillende afdelingen is hierbij van groot belang. Naast het verspreiden van de reeds opgebouwde expertise binnen de groep laten we ons ook inspireren door **nieuwe kennis van buitenaf** met opleidingen, onderzoeksprojecten en samenwerkingen. Op die manier blijft onze kennis actueel en kunnen we blijven innoveren.

Ook onze ESG-waarden willen we bij alle collega's kenbaar maken, zodat ze deze met kennis van zaken kunnen inzetten waardoor we sneller vorderingen en impact maken. In 2023 werd er gewerkt aan een kennisplatform dat organisatiebreed en over verschillende thema's kennis verzamelt. Daarnaast organiseerden we een hele reeks opleidingen en activiteiten rond de ESG-pijlers van Camino.

Doelstelling	Doel	Termijn	Status	2022	2023
Elke collega heeft inzicht in gevolgde opleidingen en in mogelijke toekomstige opleidingen	Opleiden medewerkers	2025		Opleiding-kalender en opleidings-brochure op My Camino	Opleiding-kalender en opleidings-brochure op My Camino
Digitaliseren van het opleidingsaanbod		2025		-	-
Opmaak van een gesegmenteerd opleidingsplan voor specifieke doelgroepen	Gericht competenties verwerven	2024		Doelgroep in opleidings-brochures	Doelgroep in opleidings-brochures
Evaluatiesysteem opleidingen opzetten	Evalueren en innoveren	2025		-	
Organiseren van een klimaat-event	Externe kennisdeling	2023		Klimaat-event 2021	Gepland voor voorjaar 2024
R&D-afdeling van minstens één FTE	Inzetten op innovatie, dit sneller kunnen doen met de extra middelen	2023		In opbouw	Team engineering werkt R&D projecten uit
Maandelijks een leerevent	Interne kennisdeling	2024		Verschillende Learning Lunches georganiseerd	10 leerevents georganiseerd in 2023
Camino Technische Kennis toolbox voor onderaannemers - 4 verschillende werksoorten per jaar	Kennisdeling onderaannemers	2025		-	

Enkele realisaties

Themamaanden

Nadat we in 2022 de relevante ESG-thema's voor Camino bepaald hadden, gingen we in 2023 aan de slag met de sensibilisering van onze medewerkers. We deden tal van activiteiten en opleidingen die op de thema's geënt waren.

Opleidingen over duurzaam bouwen

Een aantal van onze medewerkers kregen formele opleidingen rond houtbouw, bio-based bouwmaterialen, circulair bouwen en energetisch renoveren. We kozen voor theoretische en praktische opleidingen om zo kennis te verwerven, maar ook de praktijk bij te brengen.

Fietsweek

In mei stimuleerden we de medewerkers van Camino om met de fiets naar het werk te komen. Tijdens de Hemelvaartweek werden de fietsers getraceerd op een uitgebreid ontbijt. Daarnaast werd er ook een opleiding over veilig fietsen met een e-bike georganiseerd en konden er fietsen getest worden op een testparcours. Maatwerkbedrijf Trans-fair zorgde voor longtails, bakfietsen en voor kleine herstellingen.

Biodivers tuinieren

Medewerkers konden in een learning lunch alles leren over biodivers tuinieren in eigen tuin a.d.h.v. de biodiverse voorbeeldtuin in Aalter.

TAJO

Naar jaarlijkse gewoonte mochten een aantal jongeren die in het TAJO programma meedraaien een kijkje komen nemen achter de schermen van Camino. Er werd gemetst, een droomschool ontworpen en in een rollenspel konden huizen verkocht worden.

Circulair knutselen

Tijdens de zomervakantie organiseert Camino jaarlijks Camino opvang gedurende een aantal weken voor de kinderen van onze medewerkers. Eén van de activiteiten dit jaar was een uitstap in het thema van circulariteit. De kinderen brachten de dag door bij circulair lab STEM waar ze knutselden met hergebruikte materialen.

Bezoek aan het Zwin

In juni konden medewerkers en hun gezin op een zonnige zondag mee op ontdekking in natuurgebied het Zwin. Een gids vertelde alles over de migratiepatronen van de vogels, de plaatselijke flora en de lokale biodiversiteit.

Aanplant moestuin In The Yard

Nu de binnentuin van In The Yard af is, kan het tuinieren beginnen. Afgelopen zomer plantten we de moestuinbakken tijdens de middagpauze aan en konden we de hele zomer genieten van verse groenten. Eigen groenten smaken extra lekker!

Uitwisseling Switching Talent - Camino

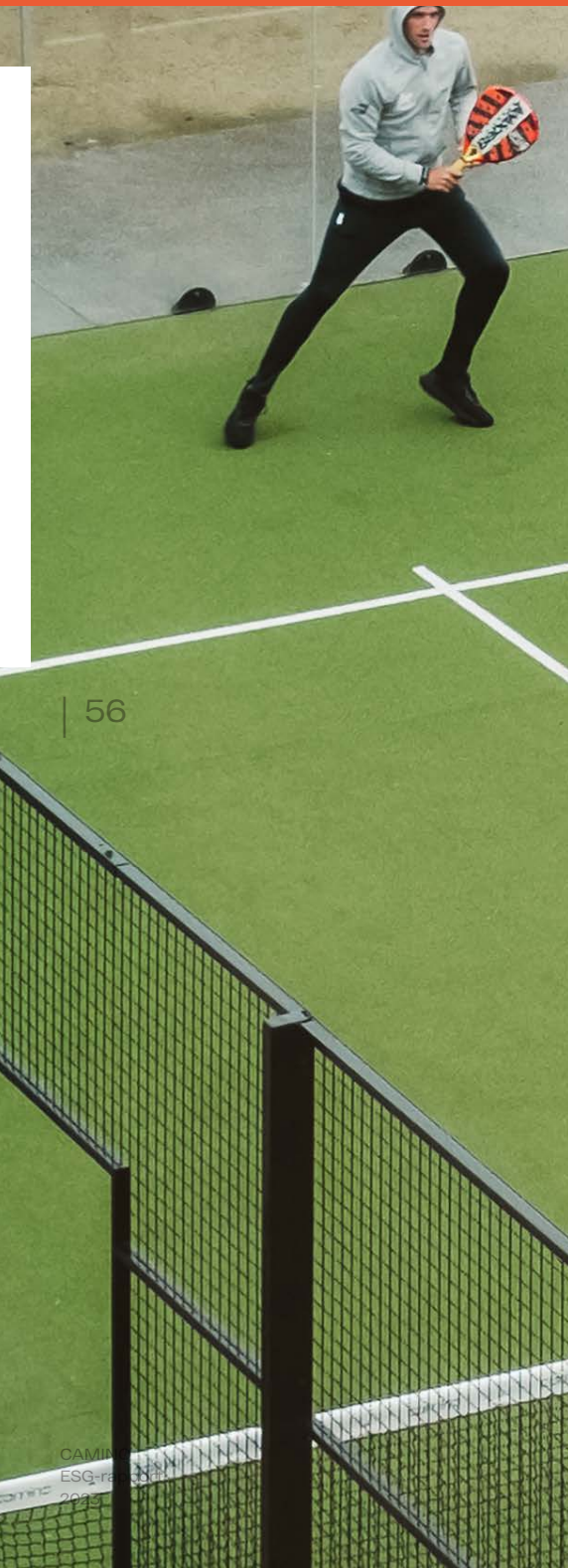
Een nieuwe omgeving, een ander bedrijf, verse collega's en een andere sector kan waardevolle inzichten en kennis generen. Via het project Switching Talent kregen recruiter Florence en CEO Joost de kans om aan de slag te gaan in maatwerkbedrijven Labeur en KiemKracht. Daar ontdekten ze hoe waardevol een paar dagen meedraaien in een ander bedrijf kan zijn. Ook Camino kreeg bezoek: Charlotte van Straal vzw ging op stap met Duurzaamheidsmanager Evelien, Dienstbaarheidscoördinator Lara en Communicatiecoördinator Laure. Dit leverde bijzondere en leerrijke gesprekken op voor alle partijen.

Florence aan de slag bij Labeur →

Getuigenis van Charlotte

Ik kijk met veel plezier terug op mijn ervaringen bij Camino! Vooraf maakten we kennis om in te schatten wat de noden voor een jonge VZW zoals Straal zijn. Ik mocht een dagje meelopen met zowel de duurzaamheids- als dienstbaarheidscoördinator, van wie ik leerde over de Camino-aanpak. Er was ruimte om ideeën uit te wisselen en te bekijken hoe we specifieke zaken bij Straal kunnen aanpakken. Daarnaast mocht ik hele dag meelopen met het Communicatieteam, waar ik heel wat nuttige tools en handvaten kreeg aangereikt om zelf een sterk communicatieplan op te maken en uit te voeren. Ik werd warm onthaald en ben heel dankbaar voor de ervaring en opgedane kennis. Bedankt aan iedereen die dit mogelijk maakte!

Onze uitdagingen

Veiligheid en gezondheid op de werf verdienen blijvende aandacht. Ervoor zorgen dat onze medewerkers en onderaannemers veilig kunnen werken is een basisvereiste. Naast **fysieke veiligheid** vinden we ook de **veiligheid om jezelf te zijn en te ontplooiën** op de werkvloer belangrijk. We zien dat er niet voor iedereen gelijke kansen zijn op de arbeidsmarkt. Daarom hechten we belang aan **diversiteit** en **inclusie**.

We merken daarnaast dat er niet voor iedereen een passende woning beschikbaar is, omdat deze niet betaalbaar is, niet voldoet aan hedendaagse normen of niet aangepast is aan een bepaalde zorgnood.

Onze doelstellingen

Als medewerkers zich goed voelen in onze organisatie, vertaalt zich dat in een **langetermijnengagement** en **klantentevredenheid**. Daarom willen wij voor onze medewerkers een omgeving creëren, waar het veilig voelt om hun authentieke zelf te zijn. Waar er ruimte is om zich verder te ontwikkelen, en waar ze tegelijk voldoende uitgedaagd worden om te groeien. Daarnaast blijven we aandacht houden voor ieders fysieke veiligheid.

Voor onze klanten willen we inzetten op een breed woonaanbod waarbij de noden van verschillende doelgroepen bediend worden.

Onze realisaties

Op veiligheid scoren we over het algemeen beter dan het sectorgemiddelde, we besteden dan ook veel aandacht aan het voorzien van de nodige **opleiding** en **middelen** om deze resultaten te bereiken. We hechten veel belang aan het voorzien van woongelevenheid voor kwetsbare groepen. De twee eerste Toontjeshuizen werden bijna volledig afgewerkt en we namen sociale huisvesting als een van onze belangrijkste activiteiten mee uit de strategieoefening.

Doelstelling	Doel	Termijn	Status	2022	20223
Gemiddelde score veiligheid per business unit beter dan sector-gemiddelde	Veiligheid en gezondheid medewerkers	2030		Gemonitorde business unit's scoren beter dan sectorgemiddelde	Gemonitorde business unit's scoren beter dan sectorgemiddelde
Geen gebruik maken van gespoten PUR	Gezondheid medewerkers en klanten (luchtkwaliteit)	2030		-	-
21% omzet met sociaal doel (zorgwonen of sociale huisvesting)	Sociale huisvestings-nood verminderen	2028		10%	13%

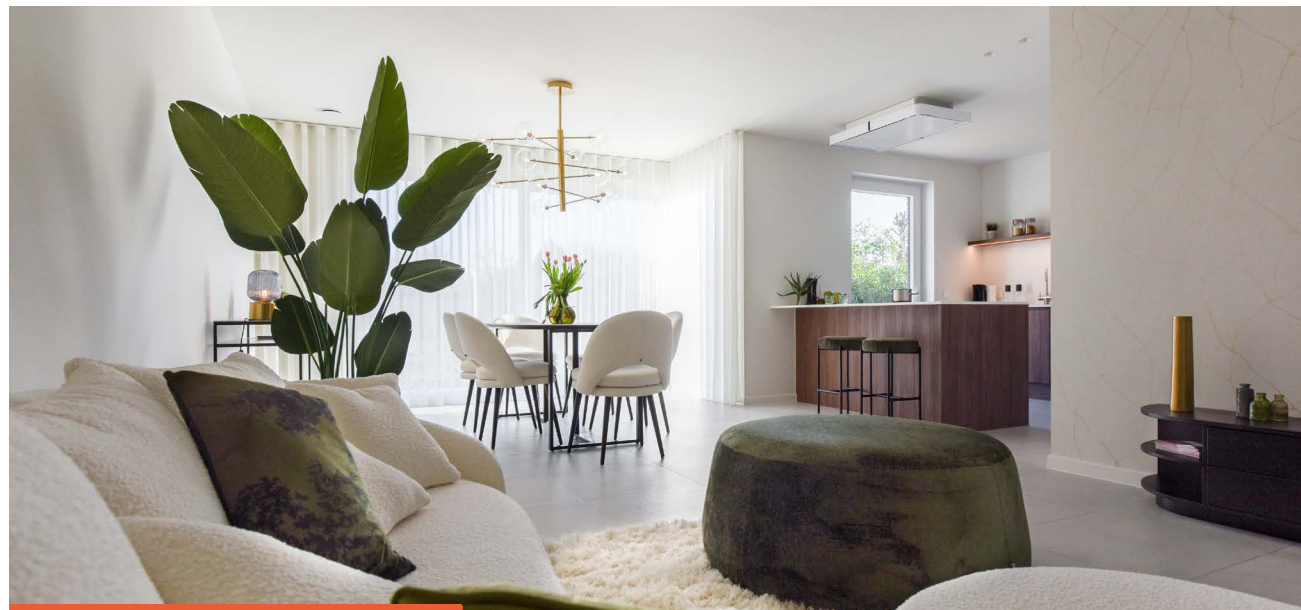

Enkele realisaties

Rent To Own

Door stijgende woningprijzen is het moeilijk voor starters om een woning aan te schaffen. Het benodigde startkapitaal kan niet verzameld worden, omdat de kosten van een huurwoning het grootste deel van het budget opgebruiken. Woningen die voldoen aan de huidige normen van energiezuinigheid zijn bovendien vaak duurder. Om **starters toch een kans te geven een energiezuinige woning aan te schaffen** ontwikkelden we het concept Rent To Own.

Huurders van een Rent To Own woning krijgen **na 2 of 6 jaar een koopoptie**, maar geen verplichting, aan een vooraf afgesproken prijs met aftrek van het betaalde huurgeld. Door te huren in een energiezuinige woning kan de toekomstige eigenaar bovendien extra besparen op energiekosten waardoor het eigen kapitaal sneller aangroeit.

↑ Kijkwoning Tubize

Hart voor mensen

Bij Durabrik schenken we per nieuw opgestart bouwproject **1.000 euro aan een lokaal goed doel**. We kiezen bewust voor kleine, lokale vzw's voor wie die som een groot verschil maakt. We brengen elk jaar de goede doelen samen tijdens één overhandigingsmoment. We merken dat kleine vzw's veel leren van elkaars verhalen en tips en onderhouden daarom dit lerend netwerk. **In 2023 mochten we zo twaalf goede doelen gelukkig maken** en hoorden we van elk goed doel hoe ze met passie te werk gaan.

Natuurpunt

Voor elke vierkante meter funderingsplaat die we gieten, creëert Natuurpunt een extra plekje natuur in natuurgebieden verspreid over heel Vlaanderen. Hiermee tonen Durabrik en Natuurpunt aan dat duurzaamheid verder gaat dan goed isoleren en het plaatsen van zonnepanelen. We willen echt impact maken. De financiële bijdrage die Durabrik levert, gebruikt Natuurpunt om in **natuurgebieden over heel Vlaanderen meer en betere natuur te creëren**.

Giften aan Natuurpunt	
In 2020 voor realisaties in 2019	€ 20.820
In 2021 voor realisaties in 2020	€ 27.350
In 2022 voor realisaties in 2021	€ 24.820
In 2023 voor realisaties in 2022	€ 13.725
In 2024 voor realisaties in 2023	€ 14.355

Special Olympics

In mei 2023 trokken een 35-tal Camino'ers richting de Special Olympics, hét sportevent voor personen met een mentale beperking. We engageerden ons om er **als vrijwilligers de handen uit de mouwen te steken**. Onze collega's ondersteunden bij het zwemmen en atletiek. We deelden zowel in de vreugde als in de tranen van de atleten en gaven peptalks aan de lopende band. We leerden dat winnen eigenlijk symbool staat voor het vinden van kleine gelukjes. Voor sommigen was het parcours uitlopen of dat baantje uitzwemmen een overwinning op zich. Anderen hadden al gewonnen als ze de massa supporters konden toewuiven. Kortom, het was een hartverwarmende teamdag die bakken energie gaf.

“ We leerden dat winnen eigenlijk symbool staat voor het vinden van kleine gelukjes.

Juridische structuur

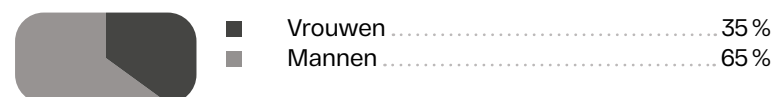
Camino omvat alle ondernemingen die geconsolideerd zijn in de BGAAP geconsolideerde jaarrekeningen van Camino Naamloze Vennootschap. Dit wordt gezamenlijk aangeduid als Camino. Camino is een naamloze vennootschap naar Belgisch recht. Haar aandelen zijn niet-beursgenoteerd. De maatschappelijke zetel van de vennootschap is gevestigd in de Landegemstraat 10, 9031 Gent (Drongen). Haar KBO (Centraal Ondernemingsregister) is 0840.975.647. Camino heeft verschillende rechtstreekse en onrechtstreekse dochterondernemingen in België.

Bestuursstructuur

LEIDINGGEVENDEN

LEIDINGGEVENDEN - BESTUUR

Raad van bestuur

De raad van bestuur is het hoogste bestuursorgaan van Camino, en bestaat uit drie leden, benoemd door de Algemene Vergadering:

Joost Callens - voorzitter

Geboortejaar 1967

Relevante ervaring

1996-heden
Gedelegeerd bestuurder
Caminogroup

2003-2023
CEO Camino group

Claudia Callens

Geboortejaar 1970

Relevante ervaring

1996-heden
Gedelegeerd bestuurder
Caminogroup

BU-directeur gronden:
aankoop en ontwikkeling
Senior Consultant KPMG

Bert Niclaes

Geboortejaar 1968

Relevante ervaring

2017 - heden
Bestuurder Toontjeshuizen
cvba-so

2006-heden
Bestuurder Caminogroup

2000 - 2018
CFO Durabrik

De raad van bestuur houdt toezicht op het executief comité.

De raad van bestuur is van essentieel belang voor het toezicht op het bestuur van onze onderneming. Leden in de raad van bestuur hebben stemrecht en de kracht om veranderingen af te dwingen binnen de onderneming.

Daarnaast werden er ook adviesraden samengesteld. Een raad van advies fungeert als klankbord voor specifieke afdelingen binnen Camino. De adviesraden bestaan uit interne en externe leden (experts). Het advies van deze raden heeft geen bindend karakter.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van de vennootschap ligt bij het executief comité. De raad van bestuur bepaalt de samenstelling en de werking van het EXCO, alsook de voorwaarden voor de aanstelling van zijn leden, hun ontslag, hun eventuele bezoldiging en de duur van hun opdracht. Behoudens andersluidend besluit van de raad van bestuur, handelt het EXCO als college.

Het EXCO bestaat uit vier leden:

64

Karolien Vlassenroot - CFO

Geboortejaar 1986

Relevante ervaring

2018-heden

CFO Camino

2016-2018

Finance Manager Durabrik

2014-2016

Investor Relations
Colruyt Group

2013-2016

Internal auditor
Colruyt Group

2012-2013

Corporate performance
analyst Colruyt Group

2008-2012

Senior auditor Ernst & Young

Geert Pauwels - CEO

Geboortejaar 1974

Relevante ervaring

2023-heden

CEO Camino

2008-2022

CEO Lineas

2005-2012

CEO Inter Ferry Boats

2002-2005

Engagement manager
McKinsey & company

Femke Dhont - CHRO

Geboortejaar 1987

Relevante ervaring

2022-heden

CHRO Camino

2020-2022

HR Strategy and
Project manager Lineas

2016-2020

Compensation and Benefits
Manager Lineas

2016

Senior Consultant Deloitte

2011-2015

Senior Research
Associate Vlerick Business
SchoolBenefits Manager
Lineas

Jan Lievens - COO

Geboortejaar 1970

Relevante ervaring

2022-heden

COO Camino

2009-2022

Business Unit Directeur
Durabrik bouwbedrijven

2002-2009

Director of Operations
Durabrik bouwbedrijven

1998-2002

Plantmanager
Lotus Bakeries

1994-1998

Productieverantwoordelijke
Lotus bakeries

Code of conduct – Gedragscode

Medewerkers van Durabrik tekenden een gedragscode bij aanwerving. Het is onze ambitie om de gedragscode bij elke aanwerving door Camino of een dochterbedrijf te laten onderschrijven door de medewerker.

Zie ook p 105

Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers

We maakten in 2021 een 'Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers' op en verfijnden deze na een stakeholdersconsultatie. 75 leveranciers hebben deze reeds onderschreven, goed voor circa 20% van onze totale aankoopkost. De 'Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers' wordt structureel geïntegreerd bij elk nieuw en te vernieuwen contract met toeleveranciers en onderaannemers.

Zie ook p 106

ESG-leiderschap

Sociaal engagement is belangrijk in onze organisatie, net als duurzaamheid. We creëren daarvoor binnen de organisatie een zo breed mogelijk draagvlak. Onze medewerkers zijn trots op hoe Camino duurzaamheid breed invult als het zorgzaam omgaan met mensen en middelen, zodat we aan onze behoeften voldoen zonder die van toekomstige generaties in het gedrang te brengen. Twee enthousiaste medewerkers zijn speciaal aangeworven en krijgen binnen de organisatie ruimte om initiatieven te nemen rond ESG. Samen met het EXCO bepaalt de ESG-verantwoordelijke de strategie, maatstaven en targets en koppelt hierover op regelmatige basis terug.

65

Verantwoordelijkheden ESG

G - Governance

Geert Pauwels - CEO

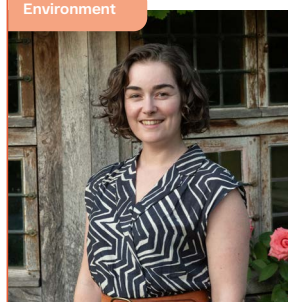
Karolien Vlassenroot - CFO

Jan Lievens - COO

Femke Dhont - CHRO

Evelien van Kemenade
Manger duurzaamheid

Lara Vandecapelle
Dienstbaarheidscoördinator

Een strategie maak je samen

Elk najaar gaat het managementteam er een aantal dagen tussenuit om de strategie en doelstellingen voor het komende jaar te bepalen. Dit jaar gebeurde dit voor het eerst onder leiding van de nieuwe CEO Geert Pauwels. De wens bestond om dit jaar verder te kijken en meteen plannen te maken voor de komende vijf jaar. Door de grote groei van de afgelopen jaren steeg de nood aan een duidelijke richting en structuur met heldere doelstellingen voor iedereen. Op die manier **bouwen we samen aan een mooie toekomst voor Camino.**

De strategische dagen werden grondig voorbereid. Er werden brainstormsessies georganiseerd met elke Business Unit waarin risico's en kansen werden uitgespit, waar frustraties uit het werkveld besproken werden en waar dromen over de toekomst mogelijk was. Sleutelpersonen uit de organisatie kregen hierbij de kans om zich uit te spreken. Op die manier kreeg iedereen een

helder beeld van de stand van zaken van elke activiteit. Daarnaast gingen we op zoek naar gemene delers die organisatiebreed aanwezig zijn en waar de groep door een gezamenlijke aanpak een meerwaarde kan bieden.

Geholpen door de goede voorbereiding en het globale beeld dat vooraf geschetst werd, konden de strategische dagen als forum en teambuilding gebruikt worden. Het managementteam spendeerde twee dagen in Cadzand en ging intensief in gesprek. De focus lag op kruisbestuiving en samenwerken. Hoe kunnen de verschillende activiteiten en afdelingen elkaar versterken? Elk team kreeg de ruimte om zich uit te spreken tijdens plenaire sessies en workshops. Naast hard werken aan de strategie was dit ook een mooi moment van verbinding tussen de collega's. Een belangrijke factor als je elke dag intensief samenwerkt.

De strategie die werd uitgewerkt kan je vinden in deel 1 van dit verslag. p 6

DEEL **3**

BOUWSTENEN
VOOR DIT
VERSLAG

“ Verder bouwen
aan onze lange
termijnstrategie.

Context duurzaam ondernemen

Risico's en kansen

Tijdens de strategieoefening in het najaar van 2023 keken we met een vergrootglas naar de markt en maatschappij om een aantal risico's en kansen in kaart te brengen en daarop een passend antwoord te bieden.

De residentiële bouwsector staat op een kantelpunt: winstmarges staan onder druk door **stijgende materiaal- en energieprijzen**, vergunningen voor bouwprojecten zijn moeilijker te verkrijgen door de bouwstop. Bovendien is er een **krachte op de arbeidsmarkt** waardoor het steeds moeilijker is om goede medewerkers aan te trekken.

Ook de **betaalbaarheid van wonen** staat onder druk. Nu minder mensen een eigen koopwoning kunnen aanschaffen vanwege de stijgende woningprijzen, zien we de vraag op de (sociale) huurmarkt stijgen, het aanbod blijft echter laag.

Hoewel nieuwe ruimte innemen voor bouwen moeilijker wordt, is er een tekort aan gepaste huisvesting. De vraag naar **eenpersoonswoningen** stijgt en we kampen met **vergrijzing**. Daarnaast zijn veel gebouwen toe aan een noodzakelijke **energetische renovatie**.

Hoe willen we hierop inspelen?

Bij Camino willen we passende antwoorden bieden op deze vraagstukken. Vanuit de nieuwe organisatiestructuur kunnen we inzetten op groeimarkten en risico's tackelen. Dit doen we vanuit onze verschillende **Camino activiteiten: Sociaal, Renovatie, Projectontwikkeling, Energie, Afwerking en Patrimonium**.

Onze zes pijlers stellen ons in staat om respectievelijk een antwoord te bieden op de grote vraag naar **sociale huisvesting, renovatieverplichtingen, energiezuinige woonoplossingen, energietransitie en nood aan andere typologieën van wonen**.

We onderzoeken manieren om onze werking **efficiënter en ergonomischer** te doen verlopen. Dit heeft vele voordelen. **Centrale productie** van bijvoorbeeld prefabconstructies en halffabricaten zorgt voor kortere en weersonafhankelijke bouw tijden, een lagere materiaalkost en een energiezuinigere productie. We kunnen onze medewerkers op langere termijn inzetten, omdat het werk minder belastend is. Bovendien activeren we een bredere doelgroep om in de bouwsector aan de slag te gaan. **Digitalisering** helpt ons dan weer om foutloos en doeltreffend het werk te organiseren en te bouwen waardoor tijd en materiaal gespaard worden.

Operationele risico's	Marktrisico's
<p>Fysieke risico's: *</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verstoring toevoer materiaal • Stijgende materiaalprijzen door tekorten en weersomstandigheden • Watertekort <p>Transitierisico's: *</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stijgende energieprijzen • Stijgende materiaalprijzen door ETS en stijging energieprijzen • Minder ruimte om te bouwen • Bouwstop 2050 in Vlaanderen • Strengere duurzaamheidseisen <p>Algemene risico's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Schaarste arbeidsmarkt • Langdurige ergonomische belasting op onze medewerkers 	<p>Transitierisico's: *</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verschuiving koopmarkt naar huurmarkt • Veranderende woonwensen/-vormen • Reputatieschade door negatieve impact gelinkt aan bedrijfsactiviteiten <p>Algemene risico's:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Betaalbaarheid van wonen
Operationele kansen	Marktkansen
<ul style="list-style-type: none"> • Bouwen met lokale en CO₂-arme materialen • Digitalisering bouwproces • Centraal fabriceren <ul style="list-style-type: none"> - Lagere energiekost - Kortere bouw tijd - Grotere aantrek arbeidskrachten - Hoge efficiëntie 	<ul style="list-style-type: none"> • Renovatieverplichting • Nieuwe businessmodellen aanbieden: samenhuizen, cohousing • Vraag naar energiezuinige woonoplossingen • Energietransitie • Gezinsverdunding en vergrijzing • Groot tekort aan sociale woningen

*Risico's die gelinkt zijn aan de klimaatverandering worden uitgedrukt in fysieke risico's en transitierisico's. Onder fysieke risico's vallen extreme weersomstandigheden en kritieke klimaatverandering. Deze kunnen in de vorm van droogte, overstroming, mislukte oogsten enz. een risico vormen voor de bedrijfsvoering. Onder transitierisico's rekenen we politieke en maatschappelijke veranderingen die gepaard gaan met de klimaatverandering. Denk daarbij bijvoorbeeld aan wet- en regelgeving zoals strengere energie-eisen, een veranderende vraag bij consumenten of nieuwe technologie, bijvoorbeeld elektrische auto's.

Impact op mens en milieu

Eén van de negatieve gevolgen van onze bedrijfsvoering op de maatschappij en het milieu zijn de **broeikasgassen** die we direct en indirect uitstoten. We begrijpen de urgentie om deze uitstoot sterk te verminderen. Met de strategische acties in de thema's **eMissie 0** en **Circulair denken** trachten we de uitstoot te verminderen en te werken aan nieuwe economische modellen die dit op lange termijn garanderen.

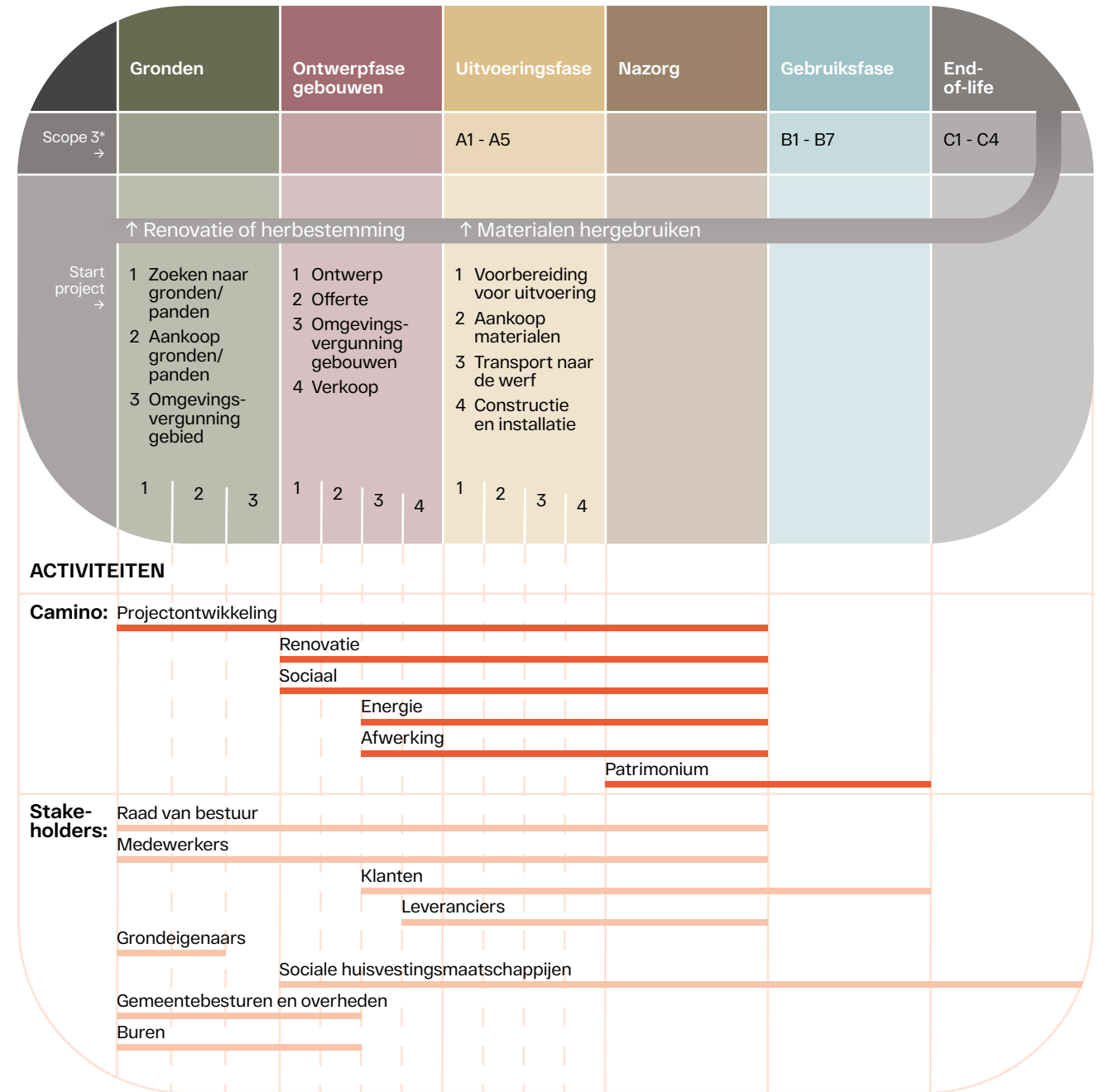
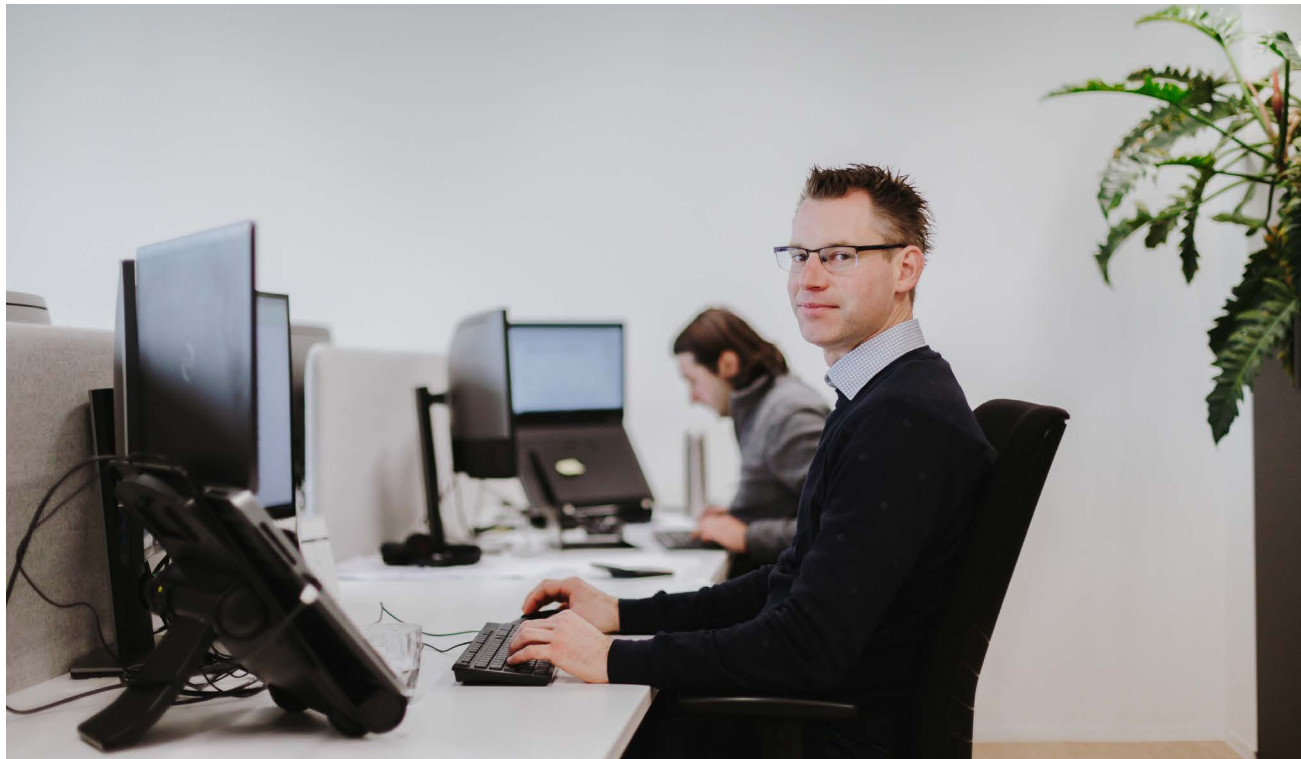
In België zijn **water, natuur en ruimte** schaars, en bovendien is de waterhuishouding sterk verstoord door het hoge verhardingsgehalte. Als bouwonderneming moeten we waakzaam zijn dat we verstandig omgaan met ruimte, natuur en water. Hiermee gaan we aan de slag in de thema's **Circulair denken** en **Biodiversiteit en water**.

Wonen is een basisrecht, maar vandaag zijn **kwalitatieve, veilige, gezonde en betaalbare woningen** niet voor iedereen toegankelijk. We trachten als onderneming bij te dragen aan minder ongelijkheid op de woonmarkt en doen dit door een divers aanbod aan te bieden en actief na te denken over betaalbare producten en diensten. Naast onze klanten willen we ook onze medewerkers een **veilige, gezonde en diverse werkomgeving** bieden en inzetten op **opleiding** en **innovatie**. Op die manier vermijden we werkgerelateerde gezondheidsproblemen en verlengen we hun inzetbaarheid. Dit pakken we op via de strategische doelen **Veilig, gezond en inclusief** en **Camino College**.

Waardeketen

Onze activiteiten hebben een impact op het milieu en de gemeenschappen waarin we actief zijn. Om te bouwen aan een duurzame toekomst moeten we meer doen dan alleen onze eigen impact verkleinen. Daarom voeren we veranderingen door in elk onderdeel van onze waardeketen.

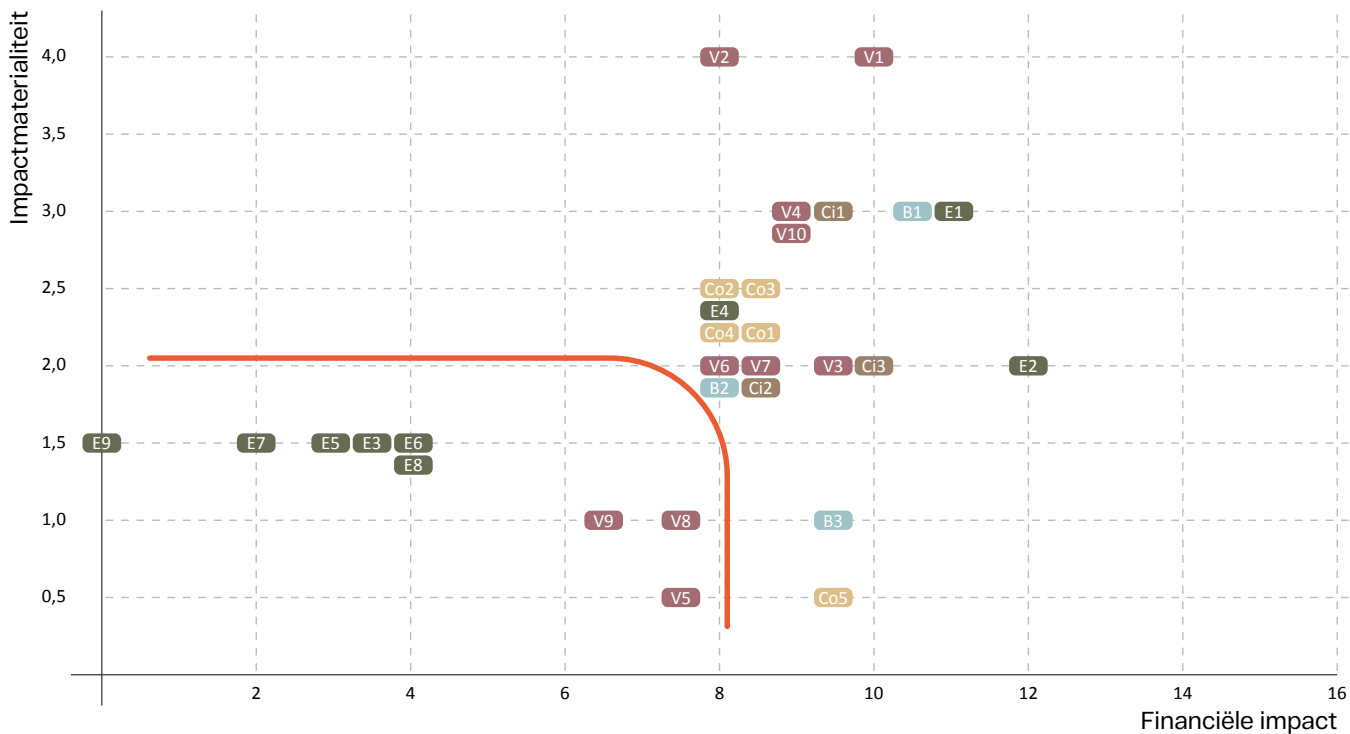

* Zie schema op pagina 30

Materialiteitsmatrix

In 2022 bepaalden we door middel van workshops met het management en een tiende van onze medewerkers-experten* de impact materialiteit en financiële materialiteit van relevante duurzaamheidsthema's. Dit jaar evalueerden we ook de relevantie van deze thema's voor onze stakeholders, op basis van interne ervaring met de verschillende stakeholders. In de komende jaren wensen we de materialiteit van deze duurzaamheidsthema's effectief te bevragen bij stakeholders en deze verder te verfijnen.

* In 2021 organiseerden we themameetings met medewerkers-experten die we de Cameraden doopten, zoals je kan lezen in het ESG-rapport 2021.

Stakeholdersbelang

Materiële thema's

B

Biodiversiteit en water

- B1 Water in gebiedsontwikkeling (overstromingen voorkomen, infiltreren, ontharden)
- B2 Biodiversiteit
- B3 Water in producten (hergebruik, efficiënter, zuivering)

Ci

Circulair denken

- Ci1 Wat bouwen (renovatie, stadsontwikkeling, inbreiding)
- Ci2 Hoe bouwen en ontwerpen (modulair, prefabricatie, flexibel, gestandaardiseerd)
- Ci3 Materialen inzetten (biobased, geen afval, losmaakbaar, recuperatie, hergebruik, urban mining, efficiënt)

Co

Camino College

- Co1 Partnerschappen en participatie
- Co2 Opleidingen medewerkers
- Co3 Innovatie en onderzoek
- Co4 Interne kennisdeling
- Co5 Kennisdeling extern

E

Emissie O

- E1 Emissies producten na oplevering (scope 3)
- E2 Emissies embodied carbon materialen (scope 3)
- E3 Emissies transport materialen (scope 3)
- E4 Emissies einde leven producten (scope 3)
- E5 Energieverbruik en emissies facilities, werven en medewerkers
- E6 Energieverbruik en emissies transport medewerkers met bedrijfswagen
- E7 Emissies door afval
- E8 Woon-werkverkeer medewerkers zonder bedrijfswagen (scope 3)
- E9 Emissies transport business travel

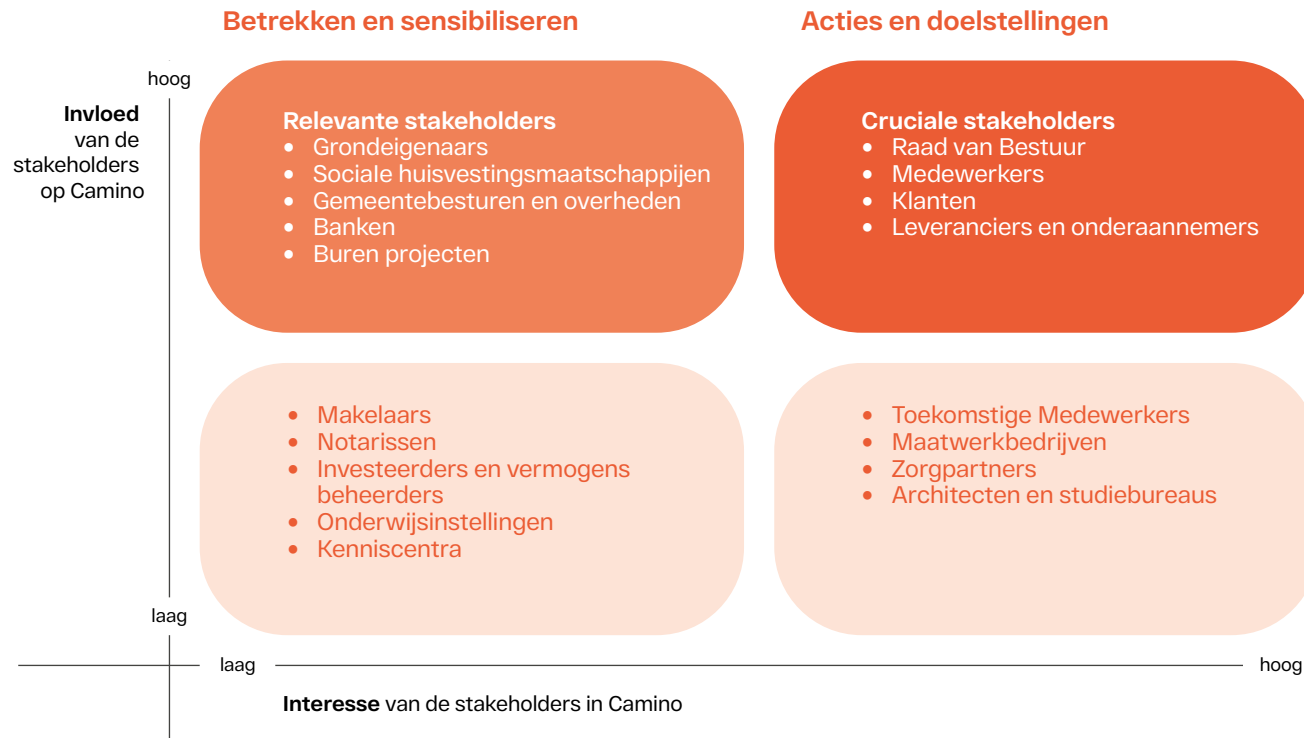
V

Veilig gezond en inclusief

- V1 Veiligheid klanten
- V2 Veiligheid medewerkers
- V3 Gezondheid klanten
- V4 Veiligheid onderaannemers
- V5 Gezondheid andere stakeholders
- V6 Gezondheid medewerkers
- V7 inclusiviteit voor klanten
- V8 Gezondheid onderaannemers
- V9 Inclusiviteit voor medewerkers
- V10 Veiligheid andere stakeholders

Onze stakeholders

We analyseren onze stakeholders al een aantal jaren structureel volgens de methodiek van de contextanalyse voor ISO 9001. We bepaalden onze belangrijkste stakeholders met behulp van twee parameters: de invloed van de stakeholders op Camino en de interesse van de stakeholders in Camino. Stakeholders met hoge invloed op Camino worden meegenomen in de materialiteitsmatrix en stakeholdersbevragingen.

Stakeholder	Verwachtingen van Camino	Ons engagement
Raad van Bestuur	De Raad van Bestuur streeft naar een transparante organisatie die waarde creëert en winst genereert volgens de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen, binnen een kader van gezonde bedrijfsvoering en kapitaalbescherming. Investerings dienen de strategie en doelstellingen te ondersteunen met aandacht voor mens en milieu. Grondig risicomanagement, een sterke reputatie en naleving van wet- en regelgeving, en ethische standaarden zijn essentieel.	Een langetermijnstrategie met gekwantificeerde targets die waardecreatie en winstgeneratie garandeert met aandacht voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. We communiceren transparant en op vaste momenten over de financiële en niet-financiële doelstellingen.
Medewerkers	Medewerkers verwachten van onze organisatie een veilige en gezonde werkomgeving met eerlijke verloning en werkzekerheid. Ontwikkelings- en carrièremogelijkheden, work-lifebalance en de mogelijkheid om impact te maken die aansluit bij persoonlijke doelstellingen, zijn belangrijk. Ruimte voor persoonlijk leiderschap, transparante communicatie en waardering worden op prijs gesteld.	Camino wil een gezonde, veilige en inclusieve werkplek bouwen waar ontplooiing en ontwikkeling centraal staan. Een plaats waar medewerkers zichzelf kunnen zijn, zich authentiek kunnen tonen, voldoening en energie putten uit hun job en langdurig met ons kunnen samenwerken. We willen een cultuur van betrokkenheid creëren door in te zetten op verbinding tussen collega's, de klanten en de missie van onze organisatie. Aandacht voor het welzijn van onze medewerkers vormt de basis van onze mensgerichte organisatie. Dankzij een reeks initiatieven, ondersteund door een bewuste leiderschapscultuur, werken we dagelijks aan een omgeving waar ontplooiing, ontwikkeling en werkgeuk centraal staan.
Klanten	Klanten verwachten van ons als bouwbedrijf een uitstekende prijs-kwaliteitverhouding, met tijdige oplevering en een eerlijke en vaste prijs. Begeleiding gedurende alle stadia van het bouwproces en transparante communicatie zijn essentieel. Klanten wensen woonoplossingen op maat van hedendaags comfort, met oog voor toekomstbestendigheid en duurzaamheid.	Tijdens de verschillende stadia van het bouwtraject communiceren en informeren we onze klanten via het klantenportaal en op werfvergaderingen. We bevragen structureel onze klanten over tevredenheid in elke stap van het bouwtraject. We koppelen onze doelstellingen hieraan en sturen bij waar mogelijk. We bieden producten aan die kwaliteit bieden, volledig aangepast zijn aan de hedendaagse normen en klaar zijn voor de toekomst.
Leveranciers en onderaannemers	Leveranciers en onderaannemers verwachten van ons als bouwbedrijf een tijdige betaling, een transparant en eerlijk aankoopproces en een streven naar een langdurige samenwerking. Ze verwachten een respectvolle en betrouwbare relatie, waarbij we gezamenlijk waarde creëren.	Elke factuur wordt ruim binnen de wettelijke termijn betaald. Tijdens het aankoopproces worden duidelijke afspraken gemaakt en de supplier code of conduct wordt onderschreven. We zoeken naar oplossingen en verbetering door communicatie en ijveren voor een langdurige samenwerking.

Grondeigenaars	Grondeigenaars verwachten van onze organisatie een eerlijke prijs voor hun grond en een betrouwbare handelspartner die transparant communiceert en zich aan de afspraken houdt.	We communiceren steeds transparant over onze aanpak en plannen en staan open voor een gesprek.
Sociale huisvestingsmaatschappijen	Sociale huisvestingsmaatschappijen verwachten van ons als bouwbedrijf een uitstekende prijs-kwaliteitverhouding, met woningen die op maat gemaakt zijn voor de doelgroep en die tijdig worden opgeleverd. Ze wensen een transparante en betrouwbare samenwerking, met oog voor duurzaamheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid.	We werken proactief mee aan projecten en stellen de meest kwalitatieve optie voor die bij de beschikbare budgetten past. We gaan in gesprek met de bouwheer over oplossingen en zorgen met lean planning voor een tijdige oplevering.
Gemeentebesturen en overheden	Overheden en gemeentebesturen verwachten van ons als bouwbedrijf dat we een kwalitatieve invulling geven aan de ruimte, het geldende wetgevend kader naleven en ethisch handelen. Transparante en open communicatie is cruciaal. Er wordt ook verwacht dat we bijdragen aan de positieve economische en sociale ontwikkeling van gemeenschappen en ons inzetten om de klimaatdoelstellingen te behalen.	Voor woonprojecten gaan we steeds in gesprek met gemeentebesturen over de mogelijke invulling van de site om tot een gedragen plan te komen. We gaan daarover ook in overleg met adviesverlenende instanties. We zijn ons bewust van de wetgeving, volgen deze en doen waar mogelijk beter.
Banken	Financiële instellingen verwachten van ons als bouwbedrijf transparante communicatie over onze financiële gezondheid en toekomstplannen. Of we een gezonde bedrijfsvoering hebben om het geïnvesteerde kapitaal te beschermen en strikt het wetgevend kader hanteren. Dat we streven naar een positieve impact op mens, milieu en maatschappij, wat bijdraagt aan een duurzame langetermijnrelatie.	We communiceren over onze financiële en niet-financiële resultaten.
Buren projecten	Buren van onze woonprojecten verwachten van ons als bouwbedrijf dat we hun wooncomfort respecteren en waarborgen. Dat we een aangename en kwalitatieve leefomgeving creëren met aandacht voor de behoeften van de buurt. De bouwprojecten integreren naadloos in de omgeving en dragen bij aan de waardevermeerdering van de wijk. Transparante communicatie en het actief betrekken van de burens in het bouwproces om samen een leefbare en duurzame toekomst te creëren.	We communiceren steeds met de omliggende buurten over onze projecten door middel van infosessies en in bepaalde gevallen ook participatietrajecten. Op die manier komen we op een gedragen project voor de buurt.

Samenwerkingen

Camino is lid van:

- Drongen VZW
- BVIC VZW
- KV der Historische Woonsteden en Tuinen van België

Camino neemt deel aan:

- Buildwise technisch comité 'Smart and Sustainable'
- Buildwise technisch Comité 'circulariteit'
- Buildwise technisch Comité 'Milieu impact'
- Green Deal Circulair Bouwen
- TETRA-project To Bio or Not To Bio
- COOCK Water Bewust Bouwen
- Vlaio Living Labs Circulair Bouwen project impac³t
- COOCK Milieu-Impact Bouw
- Etion Duurzaamheidstafel
- Xelyo taskforce Duurzaamheid

Camino heeft een partnerschap met:

Camino kreeg deze erkenning:

Verklaringen

Algemene verklaringen

De Europese normen voor duurzaamheidsverslaggeving (ESRS) verplichten transparante rapportering over volgende aspecten:

Thema	Toelichting en meetpunten	Referentie	Pagina
BP-1 Algemene grondslag voor de opstelling van de duurzaamheidsverklaring	Dit duurzaamheidsverslag gaat over Camino Group, met maatschappelijke zetel te Landegemstraat 10, 9031 Gent (Drogen). Het is onze bedoeling om jaarlijks een update te publiceren. Deze editie behelst het jaar 2023.	ESRS 2 BP-1	
BP-2 Toelichtingen met betrekking tot specifieke omstandigheden	Niet van toepassing	ESRS 2 BP-2	
GOV-1 De rol van de bestuurs-, leidinggevende en toezichhoudende organen	Bestuursstructuur	ESRS 2 GOV-1	64
GOV-2 Informatie verstrekt aan en duurzaamheidsvraagstukken behandeld door de bestuurs-, leidinggevende en toezichhoudende organen van de onderneming	ESG leiderschap	ESRS 2 GOV-2	65
GOV-3 Integratie van duurzaamheidsgerelateerde prestaties in stimuleringsregelingen	Momenteel wordt er geen beloning gekoppeld aan de duurzaamheidsKPI's opgenomen in het remuneratiebeleid van het directiecomité.	ESRS 2 GOV-3	
GOV-4 Verklaring inzake due diligence op het gebied van duurzaamheid	ESG leiderschap	ESRS 2 GOV-4	65
GOV-5 Risicobeheer en interne controle op duurzaamheidsrapportage	ESG leiderschap Een strategie maak je samen	ESRS 2 GOV-5	65 67

Thema	Toelichting en meetpunten	Referentie	Pagina
SBM-1 Marktpositie, strategie, bedrijfsmodel(len) en waardeketen	Onze purpose Waardeketen	ESRS 2 SBM-1	16 74
SBM-2 Belangen en standpunten van belanghebbenden	Onze stakeholders	ESRS 2 SBM-2	78
SBM-3 Belangrijke gevolgen, risico's en mogelijkheden en hun interactie met strategie en bedrijfsmodel(len)	Context duurzaam ondernemen	ESRS 2 SBM-3	70
IRO-1 Beschrijving van de processen om materiële effecten, risico's en mogelijkheden te identificeren en te beoordelen	Context duurzaam ondernemen	ESRS 2 IRO-1	70
IRO-2 Openbaarmaking inhoud van beleid en acties	Verklaringen	ESRS 2 IRO-2	82
DP-C Vastgesteld beleid voor het beheer van materiële duurzaamheidskwesties	ESG leiderschap	ESRS 2 DP-C	65
DC-A Acties en middelen met betrekking tot materiële duurzaamheidskwesties	Verklaringen	ESRS 2 DC-A	82
DC-M Maatstaven met betrekking tot materiële duurzaamheidskwesties	Verklaringen	ESRS 2 DC-M	82
DC-T Volgen van effectiviteit van beleid en acties via doelstellingen	ESG leiderschap	ESRS 2 DC-T	65

Environment – Social - Governance

De Europese normen voor duurzaamheidsverslaggeving (ESRS) verplichten organisaties om hun impact, risico's en opportuniteiten uitgebreider en transparanter bekend te maken, zodat belanghebbenden een beter inzicht krijgen in de inspanningen van een onderneming om duurzaamheid te bevorderen.

In dit duurzaamheidsverslag verstrekken we uitgebreide informatie over ESRS E1 (klimaatverandering) en S1 (eigen medewerkers) en beknopte informatie over de overige ESRS thema's. Wanneer wij over de volgende boekjaren rapporteren, zullen wij steeds meer gedetailleerde informatie verstrekken over de onderwerpen die in onze dubbele materialiteitsanalyse gedefinieerd worden als materieel.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
E1 Klimaatverandering		
Overgangsplan voor de beperking van de klimaatverandering Toelichting: Nog te definiëren		ESRS E1-1
Beleid in verband met beperking van en aanpassing aan klimaatverandering Toelichting: Zie hoofdstuk eMissie 0 - pag 26		ESRS E1-2 eMissie 0
Acties en middelen in verband met beleid inzake klimaatverandering Toelichting: Zie hoofdstuk eMissie 0 - pag 26		ESRS 1-3 eMissie 0
Klimaatdoelstelling Toelichting: Camino volgt het reductiepad dat de EU voorschrijft om in 2030 minstens 55% minder emissies uit te stoten vergeleken met het niveau van 1990, en om in 2050 klimaatneutraal te zijn.		SDG 13 ESRS E1-4 eMissie 0

Thema	ESRS-waarde	Referentie		
Energieverbruik en mix Toelichting:		SDG 7 ESRS E1-5 eMissie 0		
Totaal energieverbruik uit niet-hernieuwbare bronnen	MWh	% energie		
Brandstofverbruik uit ruwe aardolie en aardolieproducten	2.022	59,6%		
Brandstofverbruik uit aardgas	365	10,8%		
Verbruik van aangekochte elektriciteit	496	14,6%		
Verbruik van aangekochte warmte uit niet-hernieuwbare bronnen	8	0,2%		
Totaal energieverbruik uit hernieuwbare bronnen				
Verbruik van gekochte of aangekochte elektriciteit, warmte, stoom en koeling uit hernieuwbare bronnen	500	14,7%		
Verbruik van zelf opgewekte niet als brandstof gebruikte hernieuwbare energie	/*			
Totaal	3.391	100%		
* niet beschikbaar • Aandeel fossiele brandstof (wagens + facilities) en energie (gas, mazout ...) / totale gebruikte brandstof en energie: 85,3%				
Scope 1 en 2 GHG emissies	Scope 1: 718 ton CO ₂ Scope 2: 114 ton CO ₂ CO ₂ intensiteit: 0,007 kg CO ₂ /euro omzet	SDG 13 ESRS E1-6 eMissie 0		
Toelichting: We maakten een benaderende berekening van de broeikasgasemissies (scope 1 en 2) bij Camino voor het jaar 2023. Ten opzichte van 2022 (1.189 ton CO ₂) registreerden we in 2023 een daling van 30% in uitstoot voor scope 1 en 2, te wijten aan de elektrificatie van het wagenpark. Het gros van de emissies in scope 1 en 2 komen voort uit het gebruik van bedrijfswagens (67%). Slechts 33% van de emissies wordt veroorzaakt door de bedrijfsgebouwen en werfsites.				
2023	ton CO₂	MWh	% energie	
Scope 1	Brandstof voor klimatisatie gebouwen*	58	276	8%
	Brandstof voor bedrijfswagens	660	2.119	62%
Scope 2	Elektriciteitsconsumptie gebouwen en werven*	86	859	25%
	Elektriciteitsconsumptie bedrijfswagens	28	137	4%
Totaal scope 1 en 2		831	3.391	100%

Thema		ESRS-waarde		Referentie
2022		ton CO ₂	MWh	% energie
Scope 1	Brandstof voor klimatisatie gebouwen*	61	283	6%
	Brandstof voor bedrijfswagens	1.030	3.268	74%
Scope 2	Elektriciteitsconsumptie gebouwen en werven*	86	839	19%
	Elektriciteitsconsumptie bedrijfswagens	11	55	1%
Totaal scope 1 en 2		1.189	4.445	100%

* Op werven en in kijkwoningen waar er analoge elektriciteits- en gastellers aanwezig zijn en exacte monitoring moeilijker is, is er een benaderende hoeveelheid energie meegerekend op basis van de facturatiebedragen.

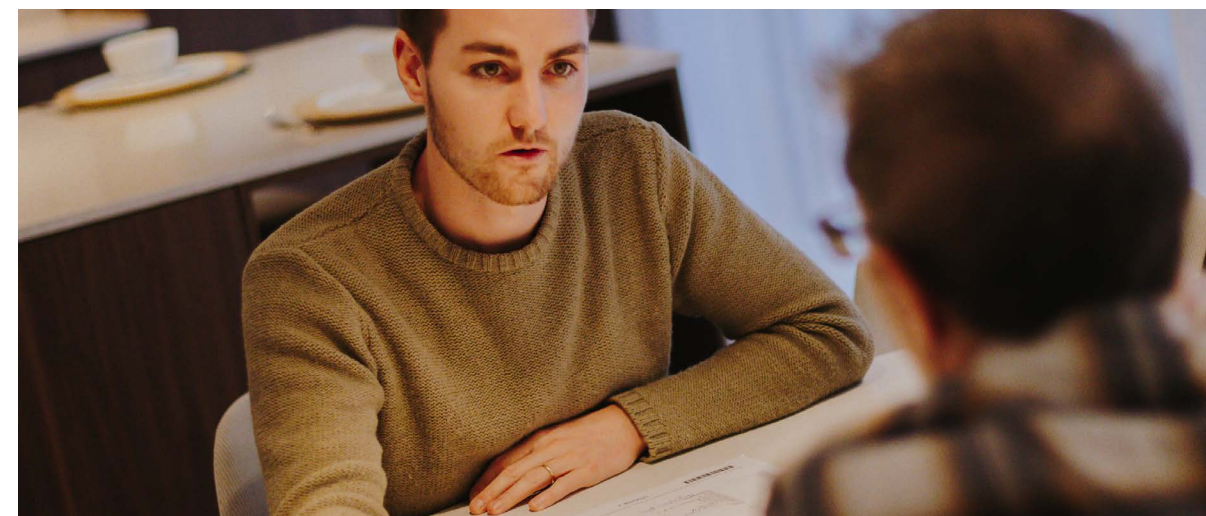
Scope 3 GHG emissies	SDG 13 SDG 7 ESRS E1-6 eMissie 0 Biodiversiteit en water
----------------------	---

Toelichting:
In 2023 maakten we een benaderende berekening van onze scope 3 GHG-emissies door de opmaak van een LCA voor onze bouwmethodes met de TOTEM-tool. Hierover kan je meer lezen in het artikel over milieu-impact in deel 2 van dit verslag. Deze LCA behelst 63,25% van onze omzet en wordt voor de benaderende berekening geëxtrapoleerd tot 100%.

GHG protocol scope 3 categorie	Building Lifecycle category	Toegepast in TOTEM LCA
1. Aangekochte goederen en diensten	- A1 Raw material supply - A2 Transport - A3 Manufacturing	- A1 Raw material supply - A2 Transport - A3 Manufacturing
2. Kapitaalgoederen	- A1 Raw material supply - A2 Transport - A3 Manufacturing	- A1 Raw material supply - A2 Transport - A3 Manufacturing
3. Brandstof- en energiegerelateerde activiteiten	- A1 Raw material supply - A2 Transport - A3 Manufacturing	- A1 Raw material supply - A2 Transport - A3 Manufacturing
4. Transport en distributie stroomopwaarts	- A4 Transport	- A4 Transport
5. Afval uit productie	- A5 Construction-installation process	- A5 Construction-installation process

Thema		ESRS-waarde	Referentie
GHG protocol scope 3 categorie	Building Lifecycle category	Toegepast in TOTEM LCA	
6. Zakelijke reizen			
7. Woon- werkverkeer medewerkers	- A5 Construction-installation process	-	- A5 Construction-installation process
8. Gehuurde activa			
9. Transport en distributie stroomafwaarts			
11. Gebruik van verkochte producten	- B1 Use* - B2 Maintenance - B3 Repair* - B4 Replacement - B5 Refurbishment* - B6 Operational energy use - B7 Operational water use*	-	- B2 Maintenance - B4 Replacement - B6 Operational energy use
12. Einde levensduur van verkochte producten	- C1 De-construction demolition - C2 Transport - C3 Waste processing - C4 Disposal	-	- C1 De-construction demolition - C2 Transport - C3 Waste processing - C4 Disposal
13. Verhuurde activa			
14. Franchises			
15. Investerings			

* Deze categorieën werden niet opgenomen in de TOTEM-tool omdat deze sterk afhankelijk zijn van de gebruiker/beheerder van het gebouw.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Scope 3	GHG protocol scope categorie	ton CO ₂
1.	Aangekochte goederen en diensten	TOTEM LCA 26.168 48,18%
2.	Kapitaalgoederen	TOTEM LCA incl.
3.	Brandstof- en energiegerelateerde activiteiten	TOTEM LCA incl.
4.	Transport en distributie stroomopwaarts	TOTEM LCA 1.871 3,44%
5.	Afval uit productie	TOTEM LCA 2.024 3,73%
6.	Zakelijke reizen	Niet gerapporteerd /
7.	Woon- werkverkeer medewerkers	Gerapporteerd 249 0,46%
8.	Gehuurde activa	Incl. in scope 1-2 incl.
9.	Transport en distributie stroomafwaarts	Onbestaand /
10.	Verwerking van verkochte goederen	Onbestaand /
11.	Gebruik van verkochte producten	TOTEM LCA 20.756 38,21%
12.	Einde levensduur van verkochte producten	TOTEM LCA 3.140 5,78%
13.	Verhuurde activa	Gerapporteerd 109 0,20%
14.	Franchises	Onbestaand /
15.	Investerings	Niet gerapporteerd /
TOTAAL	GHG protocol scope categorie	54.317

Nu duidelijk is waar de grootste impact zich bevindt, kunnen we met behulp van deze studieresultaten in de komende jaren gericht een reductiepad uitstippelen. De focus zal liggen op het verminderen van de impact van de categorie aangekochte goederen en diensten. Daarnaast blijft ook de gebruiksfase, ondanks doorgedreven isolatie en energiezuinige technieken, een groot aandeel innemen in de totale uitstoot. Energiezuinig bouwen blijft daarom een must.

CO₂-uitstoot gebouwen gebruiksfase

Camino neemt haar verantwoordelijkheid op door het bouwen van en verbouwen tot energiezuinige en CO₂-arme gebouwen.

Thema	ESRS-waarde	Referentie
1) Reductie energievraag – goede isolatie		
Om de energietransitie te verwezenlijken dient in de eerste plaats de energievraag van gebouwen drastisch te verminderen.		
Hiervoor meten wij de E-peilen, S-peilen, K-peilen en het energieverbruik in kWh/m ² van alle woningen die we in eigen naam ontwikkelen voor Durabrik en Istor. Bij Durabrik en Istor hebben wij immers zelf invloed op deze cijfers.		
% S-peil 2023 -Vlaanderen		
S-peil	2022	2023
<=24	71 36%	36 38%
>24<=28	102 52%	49 52%
>28	24 12%	9 10%
TOTAAL	197 100%	94 100%
Gemiddelde S-peil		
	2022	2023
Vlaanderen	25,5	25
% K-peil 2023 -Wallonië		
K-peil	2022	2023
<=25	2 6%	0 0%
>25<=35	32 94%	6 100%
>35	0 0%	0 0%
TOTAAL	34 100%	6 100%
Gemiddelde K-peil		
	2022	2023
Wallonië	28,6	25

* Het 'S-Peil' / 'schilpeil' (Vlaanderen) en het 'K-peil' (Wallonië) drukt de energie-efficiëntie van de gebouwschil uit. Het vat alle energetische kwaliteiten van de schil (zowel de winsten als de verliezen) samen tot één getal. Het peil geeft ook weer hoe goed de schil bestand is tegen koude winterdagen, maar ook of er genoeg zonnewering is op hete zomerdagen en of de woning een efficiënte vorm heeft. Hoe lager het S-peil/K-peil, hoe beter het dus gesteld is met de schil van de woning vanuit energetisch standpunt.

Thema	ESRS-waarde	Referentie	
2) Reductie energievraag – energielabel Elke woning in België krijgt een energielabel tussen A++ en G toegekend. Onderstaande tabel geeft het % per energielabel van de dat jaar opgeleverde gebouwen.			
% energielabels Vlaanderen			
Vlaanderen	2022	2023	
A+	-100 – 0 kWh/m ²	26 9%	17 20,5%
A	0 – 100 kWh/m ²	251 81%	65 78,5%
B	100 – 200 kWh/m ²	0 0%	1 1%
C	200 – 300 kWh/m ²	0 0%	0 0%
D	300 – 400 kWh/m ²	0 0%	0 0%
E	400 – 500 kWh/m ²	0 0%	0 0%
F	>500 kWh/m ²	0 0%	0 0%
		277 100%	83 100%
% energielabels Wallonië			
Wallonië	2022	2023	
A++	<= 0 kWh/m ²	2 6%	0 0%
A+	0<=45 kWh/m ²	3 9%	0 0%
A	45<=85 kWh/m ²	27 79%	6 100%
B	85<=170 kWh/m ²	2 6%	0 0%
C	170<=255 kWh/m ²	0 0%	0 0%
D	255<=340 kWh/m ²	0 0%	0 0%
E	340<=425 kWh/m ²	0 0%	0 0%
F	425<=510 kWh/m ²	0 0%	0 0%
G	>510 kWh/m ²	0 0%	0 0%
		34 100%	6 100%

Thema	ESRS-waarde	Referentie
3) Duurzame energieopwekking Gebouwen enkel energiezuinig bouwen of renoveren zal niet volstaan. Er is meer duurzame energieopwekking nodig om de resterende energievraag in te vullen. Hiervoor meten wij de E-peilen van alle woningen die we in eigen naam ontwikkelen voor Durabrik en Istoir. Bij Durabrik en Istoir hebben wij immers zelf invloed op deze cijfers.		
% E-peil		
S-peil	2022	2023
<= 10	17 7%	14 12%
>10<=20	143 57%	60 52%
>20<=30	13 5%	8 7%
>30	76 31%	34 29%
TOTAAL	249 100%	116 100%
Gemiddelde E-peil Durabrik		
	2022	2023
Vlaanderen	22	22
Wallonië	40	43
Totaal	24	23
* Het E-peil is een maat voor de globale energieprestatie van een gebouw. Hoe lager het E-peil, hoe energiezuiniger het gebouw. Het is het resultaat van een berekening en de vergelijking met een referentiegebouw.		

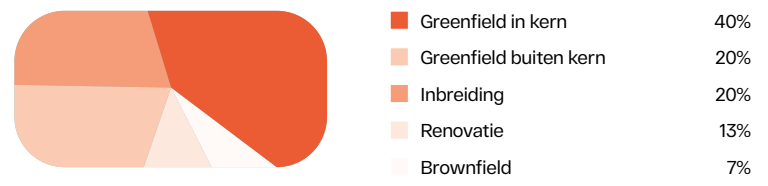

Thema	ESRS-waarde	Referentie	
Algemene informatie			
EPB-eisen Vlaanderen			
EPB-eisen per jaar in Vlaanderen			
	Maximaal E-peil	Maximaal S-peil	
Bouwaanvraag in 2023	30	28	
Bouwaanvraag in 2022	30	28	
Bouwaanvraag in 2021	30	31	
Bouwaanvraag in 2020	35	31	
Bouwaanvraag in 2019	40	31	
Bouwaanvraag in 2018	40	31	
PEB-eisen Wallonië			
PEB-eisen per periode in Wallonië			
	Maximaal E-peil	Maximaal K-peil	Maximaal kWh/m²
Bouwaanvraag vanaf 11/03/2021	45	35	85
Bouwaanvraag 01/01/2021 – 10/03/2021	45	35	85
Bouwaanvraag 01/07/2019 – 31/12/2020	65	35	115
Bouwaanvraag 01/01/2018 – 30/06/2019	65	35	115
<p>Het proces van bouwaanvraag tot oplevering neemt gemiddeld één à twee jaar in beslag, maar soms kan dit tot wel vijf jaar duren. Niet alle opgeleverde woningen in 2023 moeten voldoen aan dezelfde wettelijke vereisten. Wel kunnen we vaststellen dat een aanzienlijk deel van onze woningen nog steeds beter presteert dan de eisen in het jaar van oplevering.</p> <p>Bovenstaande cijfers zijn de gegevens die beschikbaar zijn ten tijde van publicatie van dit verslag, nog niet alle opleveringen van 2023 werden meegenomen omdat nog niet alle EPB-dossiers werden afgewerkt. Bijkomende gegevens worden meegenomen in volgende rapporten.</p>			

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Totale GHG emissies		SDG 13 ESRS E1-6
<p>Toelichting: In 2023 maakten we een eerste benaderende emissieberekening op basis van de beschikbare gegevens.</p>		
<p>Totale GHG emissies 55.148,75 ton CO₂</p> <ul style="list-style-type: none"> Scope 3: 54.317 98,5% Scope 2: 114 0,2% Scope 1: 718 1,3% 		
GHG reductie, verwijdering en compensatie		ESRS E1-7
<p>Toelichting: Camino heeft tot op heden geen koolstofkredieten aangeschaft.</p>		
Interne koolstofprijsstellingsregelingen		ESRS E1-8
<p>Toelichting: Niet beschikbaar</p>		
Financiële effecten fysieke en transitierisico's		ESRS E1-9
<p>Toelichting: Niet beschikbaar</p>		

Thema	ESRS-waarde	Referentie								
E3 Water										
<p>Beleid</p> <p>Toelichting: België heeft een hoog risico op waterstress. Het grondwaterpeil staat regelmatig te laag. In onze ontwikkelingen beperken we daarom verharding en installeren we infiltratiebekkens. Daarnaast zijn we ook op zoek naar manieren om het waterverbruik in onze woningen te doen dalen door waterzuiveringssystemen en regenwaterhergebruik. Naast droogte is ook overstroming een reëel risico. Daarom ontwikkelen wij geen nieuwe projecten in overstromingsgevoelig gebied.</p>		<p>SDG 6 ESRS E3-2 Biodiversiteit en water</p>								
<p>Acties</p> <p>Toelichting: KPI: % van de woningen maken gebruik van collectieve systemen voor water of energie (vergunningen Durabrik en Istoir)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>53%</td> <td>27%</td> </tr> </tbody> </table> <p>KPI: Gemiddeld % van de terreinen in vergunde projecten (Durabrik en Istoir) bleef onverhard</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>56%</td> <td>46%</td> </tr> </tbody> </table> <p>Ruimte is schaars in België, ruimte die op een goede locatie ligt, in de woonkern vinden wij het meest geschikt om te bouwen. De beschikbare ruimte is daar vaak kleiner dan op meer afgelegen plekken. Op die plekken blijft minder onverharde ruimte over nadat alle noodzakelijke elementen in de ontwikkeling werden toegevoegd, ondanks maatregelen die verharding beperken.</p>	2022	2023	53%	27%	2022	2023	56%	46%		<p>SDG 6 ESRS E3-2 Biodiversiteit en water</p>
2022	2023									
53%	27%									
2022	2023									
56%	46%									

Thema	ESRS-waarde	Referentie																
E4 Biodiversiteit en ecosystemen																		
<p>Beleid m.b.t. landgebruik</p> <p>Toelichting: Open ruimte en natuur is schaars in België. We kiezen er daarom voor om te verdichten in de kern of om te renoveren zodat grotere stukken vrije ruimte gevrijwaard blijven van bebouwing.</p> <p>KPI: Woningen Durabrik n Istoir: nieuwbouw (greenfield buiten of in de kern) of renovatie</p> <p>KPI: Gemiddeld % onverhard terrein in vergunde projecten (Durabrik en Istoir)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>56%</td> <td>46%</td> </tr> </tbody> </table> <p>De Mobiscore drukt uit hoe vlot je te voet of met de fiets tot bij een geheel van voorzieningen kan geraken. Hoe hoger de Mobiscore, hoe lager de verwachte mobiliteits- en milieu-impact.</p> <p>KPI: Mobiscore 2020-2023</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2020 en 2021</th> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir</td> <td>7,7</td> <td>8,36</td> <td>7,5</td> </tr> <tr> <td>Gewogen gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir</td> <td>7,6</td> <td>8,5</td> <td>7,3</td> </tr> </tbody> </table>	2022	2023	56%	46%		2020 en 2021	2022	2023	Gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir	7,7	8,36	7,5	Gewogen gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir	7,6	8,5	7,3		<p>SDG: 15 ESRS E4-5 Biodiversiteit en water</p>
2022	2023																	
56%	46%																	
	2020 en 2021	2022	2023															
Gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir	7,7	8,36	7,5															
Gewogen gemiddelde mobiscore vergunde projecten Durabrik en Istoir	7,6	8,5	7,3															

Thema	ESRS-waarde	Referentie																												
E5 Materiaalgebruik en circulaire economie																														
<p>Beleid met betrekking tot renovatie</p> <p>Toelichting: Wanneer we het bestaande gebouwenpatrimonium renoveren, besparen we enorm veel energie en grondstoffen omdat er minder materialen nodig zijn om een gebouw te renoveren dan bij sloop en nieuwbouw. Bovendien krijgt het bestaande gebouw een betere energieprestatiescore door de renovatiewerken waardoor ook tijdens de gebruiksfase minder energie wordt gebruikt.</p> <p>KPI: % renovatie in totale omzet</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>11,5%</td> <td>14%</td> </tr> </tbody> </table>	2022	2023	11,5%	14%		<p>SDG 12 SDG 13 ESRS E5-5 Circulair denken</p>																								
2022	2023																													
11,5%	14%																													
<p>Afvalstromen</p> <p>Toelichting: In onze bedrijfsgebouwen wordt alle afval gesorteerd: PMD, papier en karton, glas, GFT en restafval. Op onze werven sorteren we plastics apart. Bij grote hoeveelheden afval, als we geheel of gedeeltelijk slopen bijvoorbeeld, wordt afval zo veel mogelijk gescheiden zodat recyclage of hergebruik mogelijk blijft</p> <p>KPI: Afvalstromen</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2021</th> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>% hergebruik</td> <td>0,87%</td> <td>0,55%</td> <td>3,35%</td> </tr> <tr> <td>% recyclage</td> <td>71,39%</td> <td>71,18%</td> <td>69,9%</td> </tr> <tr> <td>% verbrand</td> <td>27,69%</td> <td>28,23%</td> <td>26,4%</td> </tr> <tr> <td>% stort</td> <td>0,05%</td> <td>0,04%</td> <td>0,29%</td> </tr> <tr> <td>Totaalgewicht in ton</td> <td>3.646</td> <td>3.381</td> <td>3.524</td> </tr> <tr> <td>Kg afval/€ omzet</td> <td>0,03</td> <td>0,024</td> <td>0,028</td> </tr> </tbody> </table> <p>In 2023 steeg de afvalproductie in absolute cijfers met 4%.</p>		2021	2022	2023	% hergebruik	0,87%	0,55%	3,35%	% recyclage	71,39%	71,18%	69,9%	% verbrand	27,69%	28,23%	26,4%	% stort	0,05%	0,04%	0,29%	Totaalgewicht in ton	3.646	3.381	3.524	Kg afval/€ omzet	0,03	0,024	0,028	3.524 ton afvalstromen	<p>SDG 12 SDG 13 ESRS E5-5 Circulair denken eMissie 0</p>
	2021	2022	2023																											
% hergebruik	0,87%	0,55%	3,35%																											
% recyclage	71,39%	71,18%	69,9%																											
% verbrand	27,69%	28,23%	26,4%																											
% stort	0,05%	0,04%	0,29%																											
Totaalgewicht in ton	3.646	3.381	3.524																											
Kg afval/€ omzet	0,03	0,024	0,028																											

Thema	ESRS-waarde	Referentie
S1 Eigen medewerkers		
<p>HR-beleid</p> <p>Toelichting: Camino wil een gezonde, veilige en inclusieve werkplek creëren voor al haar werknemers. Medewerkers kunnen er zichzelf zijn en mogen zich authentiek tonen. We vinden het belangrijk dat iedereen voldoening en energie kan putten uit zijn job met het oog op een langdurige samenwerking. We willen een cultuur van betrokkenheid creëren door in te zetten op verbinding tussen collega's, klanten en de missie van onze organisatie. We vinden het belangrijk dat iedereen zich meteen thuis voelt bij Camino. Daarom bieden we een uitgebreide onboarding aan, waarbij elke medewerker geïnformeerd wordt over het bedrijf, op een fijne manier kennismaat met het team en gedurende het eerste jaar goed wordt opgevolgd.</p> <p>Aandacht voor het welzijn van onze medewerkers vormt de basis van onze mensgerichte organisatie. Dankzij een reeks initiatieven, ondersteund door een bewuste leiderschapscultuur, werken we dagelijks aan een omgeving waar ontplooiing, ontwikkeling en werkgeluk centraal staan. We willen al onze medewerkers in hun kracht zetten, omdat we geloven dat de positieve energie die hieruit voortkomt een impact heeft op de medewerker zelf, de organisatie én de klanten. Daarom zorgen we voor tal van ontwikkelingskansen, zodat onze medewerkers zich zowel jobtechnisch als (inter)persoonlijk kunnen ontplooiën en ontwikkelen. Een vaste waarde in ons opleidingsplan is 'Verbindende Communicatie' omdat we geloven dat het kunnen én durven benoemen van zaken op een verbindende manier een essentiële competentie is voor een duurzame samenwerking, zowel intern als extern.</p> <p>We stimuleren onze medewerkers om naast de mentale ontwikkeling ook te streven naar een gezonde levensstijl. Daarom is er dagelijks fruit en verse soep aanwezig en is er de mogelijkheid om deel te nemen aan sportieve activiteiten. In 2022 ontving Durabrik na een tevredenheidsonderzoek bij de medewerkers de titel van Best Workplace. Door de schitterende score eindigden we op de vierde plaats van de tien beste werkgevers van België.</p>		<p>SDG 9 SDG 17 SDG: 3 SDG 8 SDG 10 ESRS S1 -1</p>

Thema	ESRS-waarde	Referentie
<p>Beleid in verband met het eigen personeel</p> <p>Toelichting: Camino verbindt zich ertoe het welzijn en de veiligheid van de werknemers te garanderen en alle arbeidsrechtelijke verplichtingen na te leven als minimale vereiste. Camino schenkt bijzondere aandacht aan alle veiligheidsvoorschriften en stuurt op frequente basis de situatie bij indien nodig. We hebben een cultuur van continue verbetering op vlak van veiligheid en welzijn. Elke situatie wordt onderworpen aan een 'root cause' analyse en leerpunten en verbeteracties volgen hieruit. We organiseren op kwartaalbasis, of frequenter indien nodig, Toolbox meetings met onze arbeiders om hen op de hoogte te houden van de laatste veiligheidsupdates. Concrete cases en specifieke aandachtspunten die hieruit voortkomen, worden tijdens deze bijeenkomsten met elkaar gedeeld. Er werden verschillende richtlijnen opgesteld om de veiligheid en het welzijn van de medewerkers te garanderen, waaronder een alcohol- en drugsbeleid, welzijnsbeleid, etc.</p> <p>We werken actief samen met partners op vlak van veiligheid en preventie (Securex) en voorzien in een extern Employee Assistance Programma voor psychologische ondersteuning van medewerkers in moeilijke situaties. Daarnaast is er maandelijks overleg met de vertegenwoordigers van de Comités voor Preventie en Bescherming op het werk om vertegenwoordigers op de werkvloer te betrekken rond dit topic. In onze samenwerking met medewerkers, partners en onderaannemers besteden wij de hoogst mogelijke aandacht aan respect voor de mensenrechten in alle facetten van de werkrelatie. Dit beleid staat beschreven in de gedragscode en de gedragscode voor leveranciers en onderaannemers. In de gedragscode voor medewerkers wordt expliciet vermeld dat iedereen gelijke kansen krijgt op basis van professionele bekwaamheden en dat discriminatie in welke vorm dan ook verboden is. Er zijn opgeleide en toegewijde vertrouwenspersonen op de werkvloer om onregelmatigheden te melden.</p>		<p>SDG 9 SDG 17 SDG: 3 SDG 8 SDG 10 ESRS S1 -1</p>
<p>Proces van overleg met werknemers en Werknemers-vertegenwoordigers</p> <p>Toelichting: Op regelmatige basis vullen onze medewerkers een vragenlijst in die de tevredenheid meet. Naar aanleiding van de resultaten worden per afdeling gesprekken georganiseerd om behandelde onderwerpen te bespreken en manieren te zoeken om te remediëren waar nodig. Hierbij is niet enkel een verantwoordelijke van het HR-team aanwezig, maar ook een externe persoon. Elk jaar delen we de financiële en economische informatie met een extern comité van werknemersvertegenwoordigers. Maandelijks hebben we een intern overleg met het Comité voor Preventie en Bescherming op het werk. Dit bestaat uit de twee syndicale gedelegeerden, de personeelsdienst en dienst preventie.</p>		ESRS S1-2
<p>Proces om negatieve effecten te verhelpen en kanalen voor eigen werknemers om problemen aan te kaarten</p>		ESRS S1-3

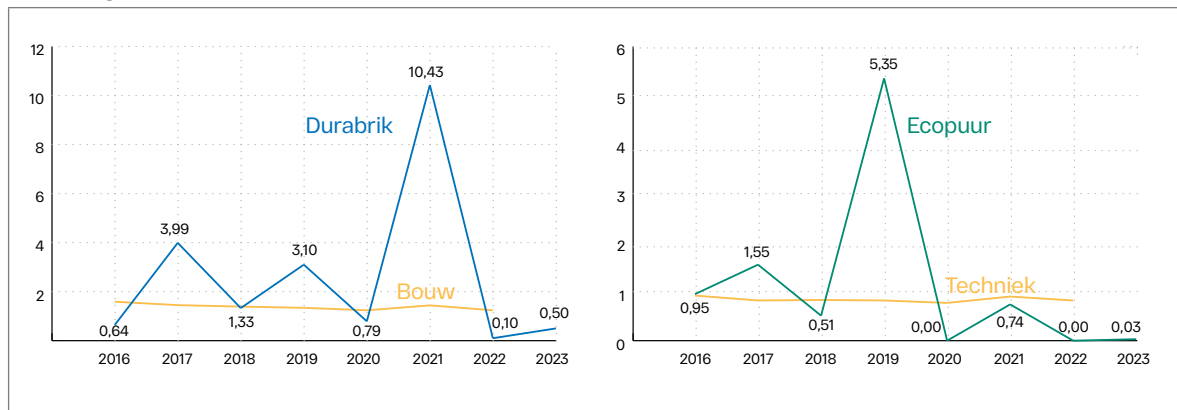
Thema	ESRS-waarde	Referentie																																
<p>Acties en benaderingen om materiële risico's te beperken en materiële kansen te benutten met betrekking tot het eigen personeel, en de doeltreffendheid van deze acties.</p> <p>Toelichting: Zie hoofdstuk Camino College - pag 50 en Veilig, gezond en inclusief - pag 56</p>		ESRS S1-4																																
<p>Doelstellingen met betrekking tot het beheer van negatieve materiële gevolgen, het bevorderen van positieve gevolgen en het beheer van materiële risico's en kansen</p> <p>Toelichting: Zie hoofdstuk Camino College - pag 50 en Veilig, gezond en inclusief - pag 56</p>		ESRS S1-5																																
<p>Kenmerken van de werknemers van de onderneming</p> <p>Toelichting: Op het einde van de verslagperiode telde Camino 324 medewerkers.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th colspan="4">Vaste werknemers: 321</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Mannen:</td> <td>237</td> <td>Vrouwen:</td> <td>84</td> </tr> <tr> <td>< 50km van de werkplek:</td> <td>252</td> <td>Op > 50 km van de werkplek:</td> <td>69</td> </tr> <tr> <td>Fulltime:</td> <td>290</td> <td>Parttime:</td> <td>31</td> </tr> <tr> <th colspan="4">Tijdelijke werknemers: 3</th> </tr> <tr> <td>Mannen:</td> <td>3</td> <td>Vrouwen:</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>< 50km van de werkplek:</td> <td>3</td> <td>Op > 50 km van de werkplek:</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Fulltime:</td> <td>2</td> <td>Parttime:</td> <td>0</td> </tr> </tbody> </table> <p>48% van de medewerkers woont op 25 km of minder van de werkplek. 73% van het topkader woont op 50 km of minder van de werkplek. In 2023 namen er 95 mensen afscheid van Camino, 48 daarvan hadden een tijdelijk contract (bv. als student of interim). Er werden 107 nieuwe mensen aangenomen</p>	Vaste werknemers: 321				Mannen:	237	Vrouwen:	84	< 50km van de werkplek:	252	Op > 50 km van de werkplek:	69	Fulltime:	290	Parttime:	31	Tijdelijke werknemers: 3				Mannen:	3	Vrouwen:	0	< 50km van de werkplek:	3	Op > 50 km van de werkplek:	0	Fulltime:	2	Parttime:	0		ESRS S1-6
Vaste werknemers: 321																																		
Mannen:	237	Vrouwen:	84																															
< 50km van de werkplek:	252	Op > 50 km van de werkplek:	69																															
Fulltime:	290	Parttime:	31																															
Tijdelijke werknemers: 3																																		
Mannen:	3	Vrouwen:	0																															
< 50km van de werkplek:	3	Op > 50 km van de werkplek:	0																															
Fulltime:	2	Parttime:	0																															

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Kenmerken van de niet-werknemers in het eigen personeel van de onderneming Toelichting: Medewerkers die op zelfstandige basis meewerken in het bedrijf zijn opgenomen in de cijfers van 'Kenmerken van de werknemers van de onderneming'. Het gaat om 15 medewerkers van de 307, zijnde 5%. Ongeveer de helft daarvan is leidinggevende, de andere helft zijn zelfstandige medewerkers.		ESRS S1-7
Collectieve onderhandelingen en sociale dialoog Toelichting: 90% van de medewerkers maakt deel uit van een paritair comité, de overige 10% werkt als zelfstandig medewerker. Een paritair comité is een Belgisch overlegorgaan tussen werkgevers en werknemers, voornamelijk met het oog op het onderhandelen van de collectieve arbeidsovereenkomst.		ESRS S1-8
Diversiteitsindicatoren		ESES S1-9

Thema	ESRS-waarde	Referentie
Toelichting: Leeftijdsgroep		
<30	47	15%
30-50	181	56%
>50	93	29%
Leeftijdsgroep leidinggevenden - bestuur		
<30	0	0%
30-50	11	48%
>50	12	52%
Man-vrouw		
Man	237	74 %
Vrouw	84	26%
Man-vrouw leidinggevenden - bestuur		
Man	24	65%
Vrouw	13	35%
Sociaal vangnet		ESRS S1-11
Toelichting: Alle medewerkers genieten sociale bescherming bij ziekte, werkloosheid, pensioen, moederschapsverlof, arbeidsongevallen en -ongeschiktheid.		
Medewerkers met een beperking		ESRS S1-12
Toelichting: Iedereen is welkom bij Camino: we bieden een werkomgeving of werkregime op maat aan als iemand dat nodig heeft. We houden geen data bij over de specifieke lichamelijke of mentale beperkingen van onze medewerkers.		

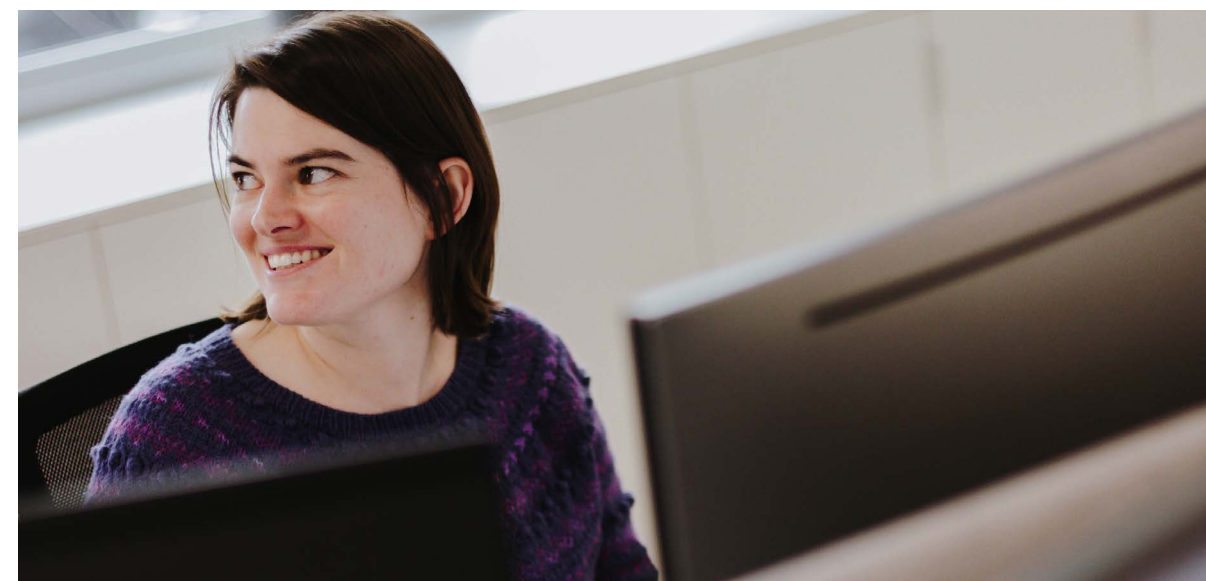
Thema	ESRS-waarde	Referentie
<p>Opleidingen</p> <p>Toelichting: Bij Camino hechten we er belang aan dat we alle medewerkers regelmatig evaluatie-, veerkracht- en functioneringsgesprekken aanbieden. Er heerst een cultuur van continue feedback, maar we geloven dat het inbouwen van een officieel jaarlijks gesprek essentieel is voor een duurzame samenwerking. Leidinggevenden gaan daarom ten minste jaarlijks in gesprek met de medewerker. Bij starters is er een gesprek na drie, zes en twaalf maanden. Momenteel houden we geen exacte cijfers bij van deze gesprekken.</p>		<p>SDG 9 ESRS S1-13 Camino College</p>
<p>Gezondheid en veiligheid</p> <p>Toelichting: Bij Camino streven we ernaar om een voorbeeldfunctie te vervullen inzake 'veiligheid en welzijn op het werk' en dit ten aanzien van onze medewerkers, klanten, leveranciers en onderaannemers. Welzijn op het werk in al zijn aspecten, zoals bepaald in de Welzijnswet van 4 augustus 1996, is voor ons van het grootste belang en maakt integraal deel uit van een succesvolle bedrijfsvoering. Het veiligheids- en welzijnsbeleid sluit dan ook aan bij onze missie en visie, en krijgt prioriteit. Camino heeft de taak te waken over de veiligheid en het welzijn van de medewerkers. De CEO en COO dragen de eindverantwoordelijkheid, de coördinatie van dit beleid gebeurt door de Interne Dienst voor Preventie en Bescherming op het werk, onder leiding van de Health & Safety Manager. Daarnaast zijn veiligheid en welzijn een verantwoordelijkheid van elke medewerker. We willen dit beleid samen met alle medewerkers vormgeven waarin we constructief samenwerken en alle deelaspecten van 'veiligheid en welzijn op het werk' op een proactieve wijze benaderen.</p> <p>KPI: Ernstgraad</p>		<p>SDG 9 ESRS S1-14 Veilig, gezond en inclusief</p>

Thema	ESRS-waarde	Referentie									
<p>KPI: Frequentiegraad</p> <p>KPI: Aantal sterfgevallen als gevolg van werkgerelateerde letsels en werkgerelateerde slechte gezondheid: 0</p> <p>KPI: Aantal geregistreerde werkgerelateerde letsels: 18</p> <p>KPI: Aantal gevallen van registreerbare werkgerelateerde slechte gezondheid: onbekend</p> <p>KPI: Aantal verloren dagen door werkgerelateerde letsels en sterfgevallen door werkgerelateerde ongevallen, werkgerelateerde slechte gezondheid en sterfgevallen door slechte gezondheid: 388</p>											
<p>Work-life balans</p> <p>Toelichting: KPI: % werknemers die recht hebben op gezinsgerelateerd verlof, uitgesplitst naar geslacht: In België heeft iedereen recht op een zekere mate van gezinsgerelateerd verlof zoals moederschapsrust.</p> <p>KPI: % werknemers met recht op gezinsgerelateerd verlof die dit ook opnemen, uitgesplitst naar geslacht: In 2023 werd er gezinsgerelateerd verlof opgenomen door bijna 16% van de medewerkers:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Man</th> <th>Vrouw</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Aantal</td> <td>30</td> <td>22</td> </tr> <tr> <td>Percentage</td> <td>9,3%</td> <td>6,7%</td> </tr> </tbody> </table>		Man	Vrouw	Aantal	30	22	Percentage	9,3%	6,7%		ESRS S1-15
	Man	Vrouw									
Aantal	30	22									
Percentage	9,3%	6,7%									
<p>Beloningsindicatoren</p> <p>Toelichting: Niet beschikbaar</p>		ESRS S1-16									

Thema	ESRS-waarde	Referentie				
<p>Incidenten, klachten en ernstige gevolgen voor de mensenrechten en incidenten</p> <p>Toelichting: Niet beschikbaar</p>		ESRS S1-17				
S2 Medewerkers in de toeleveringsketen						
<p>Samenwerking met maatwerkbedrijven</p> <p>Toelichting: KPI: Kosten sociale organisaties / Totale kosten 92.346 € / 132.100.883 € 0,07% In 2023 werkten we samen met 8 sociale organisaties.</p>		ESRS S2				
S3 Rol in de gemeenschap						
<p>Omzet met sociaal doel</p> <p>Toelichting: KPI: % Omzet met sociaal doel</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>2022</th> <th>2023</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>10%</td> <td>11%</td> </tr> </tbody> </table>	2022	2023	10%	11%		ESRS S3
2022	2023					
10%	11%					
<p>Stages</p> <p>Toelichting: KPI: aantal stages per afdeling per jaar In 2023 deden 18 personen stage bij Camino in 12 verschillende afdelingen.</p>						
G1 Governance						
<p>De rol van de bestuurlijke, toezichthoudende en beheersorganen</p> <p>Toelichting: Bestuursstructuur - pag 63</p>		ESRS 2 GOV-1				

Thema	ESRS-waarde	Referentie
<p>Beschrijving van de processen om materiële effecten, risico's en mogelijkheden vast te stellen en te beoordelen</p> <p>Toelichting: Context duurzaam ondernemen - pag 70</p>		ESRS 2 IRO-1
<p>Code of conduct – Gedragscode</p> <p>Toelichting: Het is onze ambitie om de gedragscode bij elke aanwerving door Camino of een dochterbedrijf door de medewerker te laten onderschrijven via het arbeidscontract tegen 2024. Bij wijzigingen in de gedragscode worden de medewerkers daarover ingelicht. De gedragscode behandelt onder andere belangenconflicten, naleving van diverse wetten en regelgeving, vertrouwelijkheid, eerlijk zakendoen, steekpenningen, gelijke kansen, mensenrechten, gezondheid en veiligheid. Medewerkers kunnen terecht bij hun leidinggevende, de directe of de interne vertrouwenspersoon om gebeurtenissen die ingaan tegen de gedragscode (vertrouwelijk) te melden. De code beschrijft dat vergeldingsmaatregelen tegen de persoon die melding maakt verboden zijn.</p>		ESRS G1-1

Thema	ESRS-waarde	Referentie
<p>Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers</p> <p>Toelichting: We maakten in 2021 een 'Gedragscode voor leveranciers en onderaannemers' op en verfijnden deze na een stakeholdersconsultatie. De code bevat volgende principes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kennisneming van duurzaamheidsstrategie Camino • Naleving van alle wetten, regelgeving en mensenrechten • Aantonen van concrete acties om het milieu te beschermen • Transparantie over gebruikte materialen en bronnen en hun impact • Het hebben van een beleid om veiligheid van medewerkers en andere betrokken partijen te beschermen • Verbintenis om duurzame alternatieven voor te stellen in offertes • Transparant communiceren over duurzaamheidsbeleid en ondernomen acties • Transparantie over maatschappelijke of milieugerelateerde incidenten tijdens de uitvoering van bedrijfsactiviteiten <p>Bovenstaande principes kunnen gebruikt worden als selectiecriteria en kunnen grond zijn voor stopzetting van de overeenkomst bij niet-naleving. Durabrik biedt leveranciers ondersteuning om hun MVO-beleid op te zetten. Zo krijgen ze de mogelijkheid om daarin te groeien door advies en kennisdeling.</p> <p>Leveranciers en onderaannemers kunnen eventuele inbreuken van Durabrik tegen de eigen code melden aan de Duurzaamheidsmanager.</p> <p>Het is onze ambitie om de Gedragscode voor leveranciers de komende jaren structureel te integreren in onze contracten met toeleveranciers en onderaannemers. We starten met de circa 200 belangrijkste leveranciers die 80% van onze uitgaven bepalen en hopen dit in 2024 te realiseren. In 2023 hebben 75 van onze leveranciers de SCOC onderschreven, goed voor ongeveer 20% van onze totale aankoopkost.</p>		
<p>Corruptie en omkoping</p> <p>Toelichting: Opgenomen in gedragscode</p>		ESRS G1-3, G1-4
<p>Politieke invloed en lobbyen</p> <p>Toelichting: Opgenomen in gedragscode</p>		ESRS G1-5

Thema	ESRS-waarde	Referentie
<p>Betalingsbeleid</p> <p>Toelichting: KPI 36: Gemiddelde tijd tot het betalen van een factuur Binnenkomende facturen worden gemiddeld 18,28 dagen na factuurdatum betaald. Dit is ruim binnen de wettelijke termijn van 31 dagen. Leveranciers van Camino kunnen rekenen op een tijdige en correcte betaling.</p>		ESRS G1-6
<p>Steun goede doelen</p> <p>Toelichting: In 2022 gaf Camino € 78.220 euro aan goede doelen. Dit is exclusief onze samenwerking met Natuurpunt en inclusief ons project 'Hart voor Mensen'.</p>		

Over dit verslag

Dit team werkte samen aan dit verslag:

- Evelien van Kemenade – Manager Duurzaamheid
- Laure Waignein - Communicatie Coördinator

Ze kregen hulp van collega's uit alle afdelingen om dit verslag inhoud te geven.

MVO-expertise duurzaamheidsverslag:
www.slidingdoors.be

Ontwerp en layout:
www.magelaan.be

Eindredactie:
www.mindsetting.be

Vertaling Nederlands-Frans:
Anne de Visscher

Verslagperiode: 1 januari 2023 – 31 december 2023

Voor vragen over dit rapport kan je terecht bij
Evelien van Kemenade, Manager Duurzaamheid:
evelien.vankemenade@caminogroup.be

In dit verslag werden verschillende foto's van het In The Yard →
gebouw gebruikt, een ontwerp van Salens Architecten.

camino